

De taal van de participatiewerker

Vierdimensionaal werken tussen personen, activiteiten, buurtlocaties en netwerken

Author(s)

de Kreek, Mike; Brinkhuijsen, Aafke; Bos, Eltje; van Vliet, Pieter; Vis, Alex; Tubbing, Cintha

Publication date

2021

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

de Kreek, M., Brinkhuijsen, A., Bos, E., van Vliet, P., Vis, A., & Tubbing, C. (2021). *De taal van de participatiewerker: Vierdimensionaal werken tussen personen, activiteiten, buurtlocaties en netwerken*. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Culturele en Sociale Dynamiek.

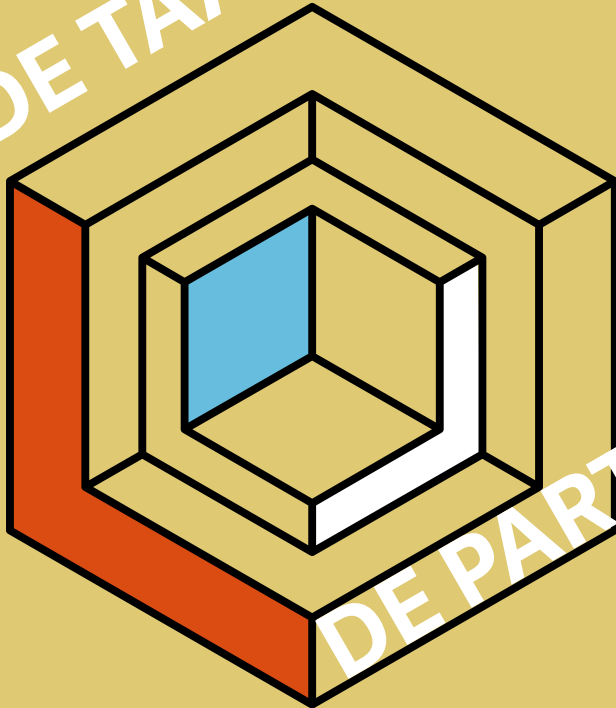
General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

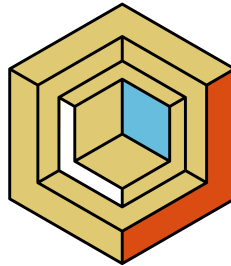
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact/questions>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

DE TAAL VAN

DE PARTICIPATIEWERKER

Vierdimensionaal werken
tussen personen, activiteiten,
buurtlocaties en netwerken

SAMENSTELLING:

MIKE DE KREEK, AAFKE BRINKHUIJSEN, ELTJE BOS, PIETER VAN VLIET

LECTORAAT CULTURELE EN SOCIALE DYNAMIEK HVA

ALEX VIS, CINTHA TUBBING

DYNAMO

COLOFON

Uitgave van Hogeschool van Amsterdam
 lectoraat Culturele en Sociale Dynamiek
www.hva.nl

in samenwerking met Dynamo Amsterdam
www.dynamo-amsterdam.nl

Samenstelling

Mike de Kreek, Aafke Brinkhuijsen, Eltje Bos, Pieter van Vliet
 - Lectoraat Culturele en Sociale Dynamiek HvA
Alex Vis en Cintha Tubbing - Dynamo

De participatiewerkers van Dynamo achter deze publicatie

Stella Groen
Pieter Zanen
Fatiha Errafay
Sebastiaan Palstra
Klaartje Gisolf
Gülden Ardic
Lotte Evers
Femke Schuiling
Jelte Brontsema
Evert van de Linde
Rob van Loenen
Marike Soeterik
Saskia van der Aa
Jo-Ann Watson
Mathilda Celie
Hester Siegers
Elisa Schouten
Tamara Kuschel
Moni Hanasbei
Angela Ruigrok
Joke Soolsma
Yousry Saad
Jeannette Reurslag
Mohamed Ahmidan El Hassani
Lianne van Rooijen
Kim Lokers

Redactie *Bea Kalter | wieschrijftdieblijft.com*
Vormgeving *Laura Kalter | kalterontwerpen.nl*

INHOUD

Voorwoord	6
1 Introductie	8
2 Het participatiewerk op vier gebieden	10
2.1 Het speelveld van vier gebieden	10
2.2 De praktijk: vertrekpunt buurtlocatie	11
2.3 De praktijk: vertrekpunt personen	13
2.4 De praktijk: vertrekpunt activiteiten	17
2.5 De praktijk: vertrekpunt netwerken	20
3 Het participatiewerk vanuit helicopterview	25
3.1 Zoektocht naar wisselwerking tussen de gebieden	25
3.2 Kwetsbaarheid en veerkracht in elk gebied	26
3.3 Activering en participatie: een domino-effect	28
3.4 In onze taal: kernaspecten van participatiewerk	28
3.5 Koppeling met de ambachtelijkheid van participatiewerk	31
4 Participatiewerk in de toekomst: vijf aandachtsgebieden	34
4.1 Maatschappelijke tendensen agenderen in beleidsvorming	34
4.2 Uitvoeringservaring en verantwoording op elkaar afstemmen	36
4.3 Met betrokkenen een langetermijnvisie ontwikkelen	38
4.4 Samenwerken binnen en over de grenzen van de sociale basis	39
4.5 Gezamenlijk reflecteren en kennis ontwikkelen	40
Belangrijke bronnen	42

VOORWOORD

*MARCEL SPIERTS IS ZELFSTANDIG ONDER-
ZOEKER EN PUBLICIST OP HET GEBIED VAN
SOCIAAL WERK, EDUCATIE EN CULTUUR.
AUTEUR VAN DE STILLE KRACHTEN VAN
DE VERZORGINGSSTAAT.*

ensen met weinig opleiding, een tijdelijk contract of een zwakke gezondheid krijgen tijdens de coronacrisis vaker met inkomensverlies te maken. Dat corona de zwakste groepen het hardste treft, is geen verrassing.

Opmerkelijk is wel dat juist deze groepen sinds Covid-19 positiever oordelen over hun buurt. Hun vertrouwen in burens en in professionals die werkzaam zijn in de buurt is toegenomen. De verhalen van de participatiewerkers in deze publicatie maken inzichtelijk waar het in hen gestelde vertrouwen op is gebaseerd. Ze maken ook aannemelijk dat participatiewerkers, net als andere sociale professionals bij het begin van de coronacrisis zijn toegevoegd aan de lijst van 'vitale beroepen'.

Waarin schuilt het 'vitale' van de participatiewerkers? 'Vitaal' betekent volgens Van Dale 'tot het leven als zodanig behorend'. Participatiewerkers dringen door tot het 'echte' leven van mensen. Ze hebben daarbij oog voor zowel de kwetsbaarheid als de veerkracht van mensen. Ze spreken mensen aan op hun ervaringen, ambities en talenten. Maar de kwetsbaarheid is er ook en mag er ook zijn. Als die kwetsbaarheid niet onder ogen wordt gezien, keert hij als een boemerang terug, weten de participatiewerkers uit ervaring.

'Vitaal' betekent volgens Van Dale ook 'levenskrachtig, energiek en levendig'. Ook daar zijn de participatie-

werkers in hun werk naar op zoek. Ze doen dat onder andere door mensen die sterk van elkaar verschillen uit te nodigen en uit te dagen om anderen te ontmoeten en met hen samen te werken. Groeiende ongelijkheid, vluchtigheid van sociale relaties en de complexe wereld waarin we leven, maken dat de moderne mens het vermogen tot dialogisch samenwerken dreigt kwijt te raken. En dat voedt op zijn beurt weer het wantrouwen, de misverstanden en het gevoel nergens bij te horen. Participatiewerkers proberen dat te doorbreken. Maar hoe doen ze dat?

Uit de verhalen van de professionals wordt duidelijk dat 'informaliteit' het sleutelwoord is. Informaliteit biedt de mogelijkheid om mensen op hun gemak te stellen, om de 'ware' verhalen en ervaringen naar boven te halen, om aan nieuwe situaties te wennen, de schroom van zich af te gooien en andere vaardigheden op te doen.

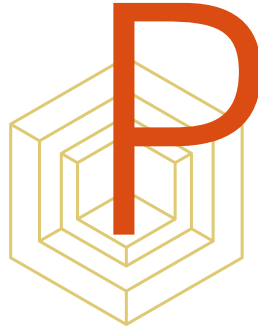
Participatiewerkers beheersen de deugd en de kunst van de informaliteit. Ze zijn ervaren, nieuwsgierige en actieve luisteraars.

Om nieuwe, informele ontmoetingen en alledaagse samenwerkingen te faciliteren doen ze een beroep op hun methodische kennis, hun uitgebreide netwerk en hun kennis over de buurt. Dit kan niet zomaar aan andere professionals of leken worden overgelaten.

Het vak van participatiewerker vergt professioneel kapitaal, opgebouwd via training en reflectie en aangevuld met de nodige intuïtie en ervaring. In deze publicatie zie je deze werkwijze op verschillende manieren terug.

Het informele karakter van de situaties waarin participatiewerkers zich bewegen, maakt dat deze vloeibaar zijn en blijven verschuiven. Een manier van werken die zich niet laat beknotten door vastgelegde doelstellingen of een voorgeschreven patroon aan handelingen. Elke situatie vraagt immers om maatwerk. De professionals in dit boek leggen terecht de nadruk op hun vermogen tot improviseren en experimenteren. De veerkracht én kwetsbaarheid die participatiewerkers benadrukken bij de mensen waar ze mee werken, gaat in zekere zin ook voor henzelf op. De informaliteit, het improviseren, het dialogische bepaalt de veerkracht en vitaliteit van het werk, maar maakt het vak tot op zekere hoogte ook onzichtbaar en daarmee kwetsbaar. De participatiewerkers laten in deze publicatie zien dat ze daar aandacht voor hebben. Door hun werk op te vatten als een lerende praktijk, proberen ze daaraan te werken. Daarbij verdienen participatiewerkers de volle steun van de politiek en het beleid in Amsterdam.

Marcel Spierts

1 INTRODUCTIE

WAAR BESTAAT ONS PARTICIPATIEWERK UIT? MET WIE WERKEN WE EN WAT IS DE WAARDE VAN ONS WERK? DIE VRAGEN STAAN VOOR ONS CENTRAAL. WIJ ZIJN DE PARTICIPATIEWERKERS VAN WELZIJNS-ORGANISATIE DYNAMO UIT AMSTERDAM. WE HEBBEN GEPROBEERD DE ANTWOORDEN EN INZICHTEN VOOR U TE VERZAMELEN.

articipatiewerk gaat over welzijn, activering en participatie van bewoners en leefbaarheid in de buurt. Het vindt plaats in een context waarin ook maatschappelijke dienstverlening en zorg aanwezig is voor mensen die dat nodig hebben. Maar we denken en praten liever niet in termen van kwetsbare burgers of doelgroepen. We hebben het over gewone mensen, die het (tijdelijk) minder goed hebben of die bijvoorbeeld een licht verstandelijke beperking of psychische kwetsbaarheid hebben. We leggen liever de focus op wat mensen wél kunnen. In sommige situaties overlapt ons werk met dat van andere betrokken professionals. Daarom vinden we het belangrijk om af te tasten waar de verschillende werkterreinen ongeveer ophouden. Zo kunnen maatschappelijk werkers, zorgverleners en participatiewerkers zich concentreren op die zaken waar hun expertise ligt. Soms zullen we samen optrekken en soms zullen we iemand in overleg overdragen naar de expertise van een ander. Veel participatiewerkers vervullen ook aanverwante rollen in de Geestelijke Gezondheidszorg, de mantelzorg of binnen de aanpak Welzijn op Recept. Het gaat dus om takenpakketten die elkaar overlappen. We ondersteunen alle mensen die samenkomen op onze buurtlocaties ongeacht hun achtergrond. Daarom

krijgen we in ons werk ook te maken met bijvoorbeeld anderstaligen, dak- en thuislozen, verslaafden en mensen met een beperking. Ze doen mee aan activiteiten en vormen hun eigen netwerk. Participatiewerkers denken, schakelen en handelen op verschillende niveaus. Dat maakt ons werk complex: we werken vanuit het perspectief van een individu, maar we houden ook rekening met een groep en met de gemeenschap als geheel. Alleen op die manier kunnen we dicht bij de leefwereld blijven van bewoners in hun thuis- en buurtsituatie.

De vakliteratuur onderscheidt vijf soorten participatie: die op economisch vlak, beleidsparticipatie, onderwijsparticipatie, maatschappelijke participatie en sociale participatie (Jager-Vreugdenhil, 2011).

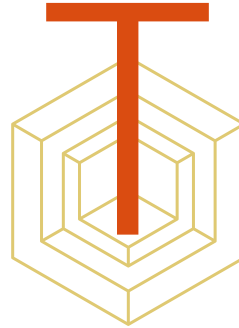
Wij richten ons als participatiewerkers primair op de laatste twee. Daarbij gaat het om het meedoen aan formeel georganiseerde burgerverbanden maar ook aan informele sociale verbanden.

Toch werken we ook regelmatig aan de andere soorten van participatie, bijvoorbeeld op het terrein van opleidingen of werk, als dat voor iemand van toepassing is of als het gemeentebestuur dat van ons verlangt. We kunnen daarmee ons werk blijven relateren aan beleidsdoelen en afspraken met onze opdrachtgevers.

Als het nodig is, denken we in doelgroepen met specifieke problemen, doelstellingen en activiteiten. Het werken met mensen en groepen in een buurtgemeenschap is dus complex. Het vindt plaats in een uitdagende context met meerdere belanghebbende partijen en samenwerkingspartners.

Het gezamenlijk helder maken van het karakter en de taal van ons werk dient verschillende doelen. We willen van elkaar leren en in dat proces bijdragen aan het ontwikkelen van gemeenschappelijke taal.

Daarnaast willen we als participatiewerkers makkelijker en duidelijker met opdrachtgevers en samenwerkingspartners over de inhoud van ons werk communiceren en afstemmen. Zo vergroten we de zichtbaarheid en het bereik van ons participatiewerk. Onze drijfveer is de sociale en maatschappelijke participatie en leefbaarheid in buurten vergroten en verduurzamen.

2 PARTICIPATIEWERK OP VIER GEBIEDEN

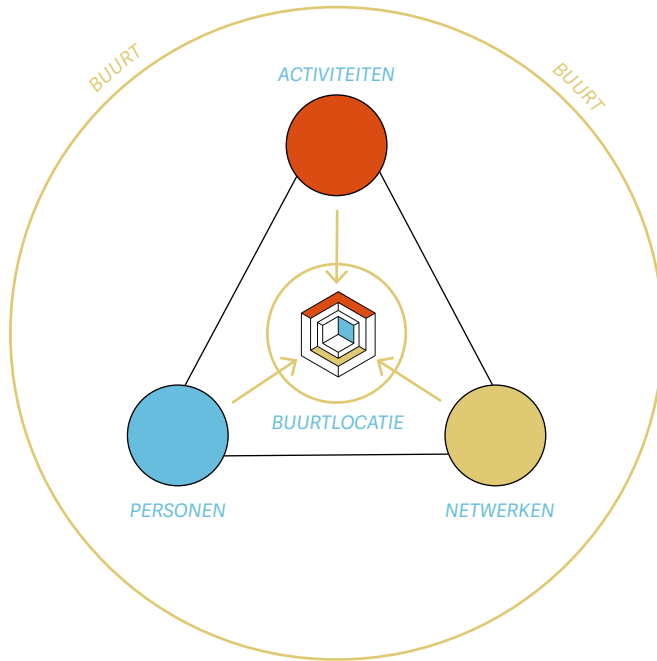
ONS WERK RICHT ZICH OP PERSONEN, BUURTLOCATIES, NETWERKEN EN ACTIVITEITEN. WE GEVEN PRAKTIJKVOORBEELDEN, VERTELLEN OVER DE WERKPROCESSEN EN DE WAARDE VAN WAT WE DOEN.

2.1 Het speelveld van vier gebieden

Tijdens het traject dat leidde tot dit boek hebben we allemaal een kenmerkende situatie van ons werk beschreven. Tijdens de eerste werkbijeenkomst deden we dat op een flipover in de vorm van een proces-tekening. Bij de volgende bijeenkomst presenteerden we de casus als procesbeschrijving met een typerende foto erbij. Aan de hand van een eerste analyse van die informatie, brachten we het speelveld van de vier belangrijkste werkgebieden in beeld (Figuur 1).

Wij bewegen ons in een speelveld van vier gebieden, waarin we gelijktijdig werken in de context van buurt en gemeenschap. Het werk op het ene terrein is regelmatig sterk verbonden met dat van het andere. In hoofdstuk 3 kun je hier meer over lezen. Om onze werkervaringen te ordenen, onderscheiden we de volgende vier gebieden:

- 1 Personen:** buurtbewoners in meer kwetsbare en meer veerkrachtige periodes van hun leven.
- 2 Buurtlocatie:** plek voor ontmoetingen en activiteiten, zoals een buurtrestaurant, ontmoetingscentrum, huis van de wijk, servicepunt, buurtcentrum of buurtkamer.
- 3 Netwerken:** aan elkaar verbonden personen, zoals sociale netwerken (vriendschappen, activiteiten-groepen), hulp- en ondersteuningsnetwerken (mantelzorgnetwerken, wijktafels, vrouwengroepen) en collega-netwerken (jongerenwerkers, sociaal raadsliden, zorgprofessionals).
- 4 Activiteiten:** initiatieven die voortkomen uit ideeën van bewoners of signalen die opgevangen zijn door professionals. Hieronder vallen ook projecten die

Figuur 1: Speelveld met vier gebieden.

passen binnen de opdracht van de gemeente, zoals taal- en computerlessen, leefstijlactiviteiten en de aanpak van eenzaamheid.

Tijdens de volgende werkbijeenkomst hebben we drie reflectiegesprekken gevoerd. De eerste twee gingen over een kenmerkende werksituatie die we tijdens de eerste bijeenkomst bespraken. De vragen voor deze twee groepsgesprekken waren: 1) Wat deed je, met wie en waarom? 2) Wat was de waarde van je werk?

In de gesprekken kwamen allerlei grotere en kleinere aspecten terug die illustratief waren voor de gevoeligheden, het tempo, de acties, de interacties, de

waarden en de argumenten die we in het participatiewerk gebruiken.

Vanuit de vragen en reacties gaven we gezamenlijk woorden aan die aspecten. In de volgende paragrafen schrijven we daarom vanuit het gedeelde perspectief van collega's in de ik-vorm. Ze vertellen over het werk in hun verschillende gebieden. Aan bod komen de praktijkvoorbeelden op een specifiek terrein, de waarde van dat werk volgens professionals en de werkprocessen in dat gebied. De namen die gebruikt worden zijn fictief.

2.2 De praktijk: vertrekpunt buurtlocatie

In deze en volgende paragrafen wordt het werk dat vaak achter de schermen gebeurt in de schijnwerpers gezet.

Praktijkvoorbeelden: de participatiewerker vertelt

“Op onze buurtlocatie ‘servicepunt Vincent’ komen buurtbewoners samen om elkaar te ontmoeten en samen te eten. Dynamo zorgt voor een betaalbare, gezonde maaltijd. Het buurtrestaurant vindt tweemaal per week plaats op de dinsdag en donderdag tussen 17:00 en 20:30 uur. Mijn werk bestaat in dat kader uit het faciliteren van ontmoetingsactiviteiten tijdens het eten en het werven en aansturen van vrijwilligers. Het buurtrestaurant is gestart in 2012, maar toen ik in 2018 in dienst kwam bij Dynamo stond het buurtrestaurant niet meer goed op de kaart. Het lukte met de toenmalige koks, vrijwilligers en professionals niet om meer dan tussen de tien en vijftien gasten uit de buurt

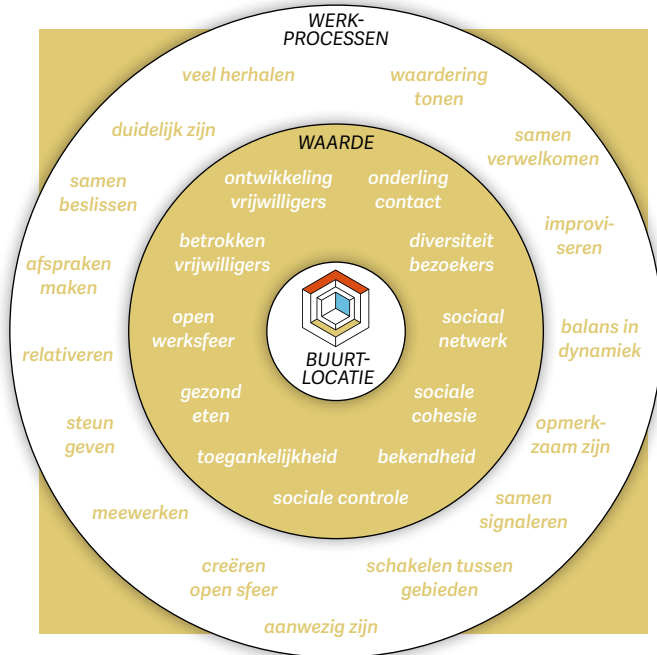
aan te trekken. Een negatieve dynamiek in de groep vrijwilligers en een tekort aan professionele ondersteuning waren de belangrijkste redenen daarvoor. Een collega en ik zijn planmatig een aantal zaken gaan oppakken. We hebben nieuwe vrijwilligers geworven, met wie we samen de gastvrijheid verbeterden door bezoekers echt te zien en te horen. Er zijn nieuwe vrijwillige koks geworven, die aan het werk gegaan zijn met meer diversiteit in de menu's. Voor nieuwe en bestaande klanten hebben we verschillende acties georganiseerd om de bekendheid te vergroten. We hebben gezorgd voor flyers en onder andere een leuk artikel in de wijkkrant over het eten in het restaurant. Toen er meer aanloop kwam, zijn we ook naar de culinaire wensen van gasten gaan vragen. En we hebben allerlei acties met collega's van andere organisaties georganiseerd om een nog breder publiek uit de buurt te bereiken. Nu, na een jaar, hebben we een goed bezocht buurtrestaurant met gemiddeld veertig à vijftig bezoekers per avond. Na enkele weken of maanden vraag ik aan sommige gasten soms of ze ook mee willen doen als vrijwilliger in de keuken of aan andere activiteiten. We krijgen regelmatig via de huisarts doorverwezen buurtbewoners van Welzijn op Recept te eten. Als mensen regelmatig met psychosociale klachten naar de huisarts komen, kan dat erop duiden dat ze misschien meer activiteit en aanspraak nodig hebben. Kees is exemplarisch voor hoe het vaak loopt. De eerste paar keren zat hij wat onwennig in de hoek op de tafel. Wij zorgden er vooral in het begin voor dat hij iets meer

aandacht kreeg, zonder dat de aandacht steeds op hem werd gevestigd.

Ook gaan wij liever geen moeilijke gesprekken aan bij het diner. Dan voelen deze bezoekers zich ook niet ongemakkelijk of ongehoord. Kees komt nu regelmatig naar de diners. En regelmatig schuiven mensen zijn kant op. Laatst kwam hij trots naar me toe: 'Weet je wie er zondag voor mijn deur stond? Jaap; hij kwam even een kop koffie drinken.' Kees heeft onlangs ook foto's gemaakt bij het buurtfeest."

De waarde van het werk in een buurtlocatie

"Als ik de waarde van het reilen en zeilen in het buurtrestaurant zou beschrijven, zie ik ontwikkelingen op een aantal gebieden. Met gezond eten brengen we veel mensen bij elkaar, die onderling contact leggen en hun sociale netwerk verbreden, zoals Kees en Jaap hierboven. We zien zo vriendschappen ontstaan en mensen voelen zich minder eenzaam. Op een ander vlak is er ontmoeting en verbinding tussen mensen van verschillende culturele achtergronden en leeftijden. De genoemde aspecten gecombineerd met de zichtbaarheid en aanwezigheid van het buurtrestaurant, dragen bij aan sociale cohesie, maar ook aan sociale controle in de buurt. De betrokken vrijwilligers hebben het gevoel van betekenis te zijn voor anderen. Daarnaast ontwikkelen ze zichzelf in hun rol en doen ze ook nieuwe contacten op. Een deel van de bezoekers van het restaurant wordt daar zelf vrijwilliger of gaat deelnemen aan andere activiteiten in het servicepunt. Kortom: veel buurtbewoners krijgen het gevoel ergens bij te horen en iets nuttigs te doen.

Figuur 2: Werkprocessen en waarde in een buurtlocatie.

De werkprocessen in een buurtlocatie

“Het participatiewerk in de context van een buurtrestaurant, zoals in het servicepunt, bestaat uit een aantal aspecten. Als het gaat om de vrijwilligers en de koks zorg ik voor een open en veilige werksfeer waarin iedereen zich welkom voelt en veel voor elkaar over heeft. Dit komt onder andere doordat ik zelf ook veel aanwezig ben en meewerk, waardoor ik op allerlei kleine momenten ondersteuning kan bieden en ‘ons kent ons’-processen kan relativeren. Regels en afspraken maken we in dialoog met elkaar. Het kan dan bijvoorbeeld gaan over wanneer iemand kosteloos eten krijgt, waar

bezoekers zich kunnen opgeven en wat er met de opbrengst gebeurt.

Ik probeer te zorgen voor duidelijkheid, herhaal veel en zorg voor iets lekkers bij deze bijeenkomsten. Daarnaast neem ik de tijd om aandacht en waardering te geven aan de directbetrokkenen, soms met een attentie. Deze sfeer onder de betrokkenen straalt ook uit op de bezoekers, waarvoor soms maatwerk nodig is door extra in contact te treden met een onzekere, nieuwe bezoeker. Soms moeten we in onverwachte situaties in het restaurant of de keuken flexibel zijn en improviseren. Dat vraagt van mij dat ik de balans weet te houden in de groepsdynamiek, door de ene keer in te grijpen en de andere keer mee te bewegen of los te laten. We proberen met elkaar opmerksaam te zijn voor signalen van bezoekers die mogelijk behoefte hebben aan een andere activiteit of een rol daarin. Het werk bestaat uit het veelvuldig schakelen tussen allerlei processen die zich op en tussen verschillende gebieden afspelen: personen, groepen en de gemeenschap in de buurt.”

2.3 De praktijk: vertrekpunt personen

Praktijkvoorbeelden: de participatiewerker vertelt

“Een groot deel van mijn werk als participatiewerker bestaat uit contact met individuele bezoekers van de buurtkamer of met mensen die ik daarbuiten op straat tegen kom. Het kan gaan om mensen die zo ongeveer weten wat ze zoeken in de buurtkamer en hen hoef ik vaak alleen maar de weg te wijzen naar de juiste

informatie of personen. Waar nodig verwijzen we mensen door naar onze sociaal raadslieden voor financiële- en belastingvragen, of maatschappelijk werk als mensen tijdelijk in de knel zitten.

Het kan ook gaan om mensen zijn die in een meer kwetsbare periode van hun leven zitten of een eigenschap hebben die hen kwetsbaar maakt. Sommige mensen komen met een Welzijn op Recept-verwijzing via de huisarts, anderen komen via de afdeling Werk Participatie & Inkomen (WPI) van de gemeente en weer anderen vanuit organisaties die zich bezighouden met geestelijke gezondheid (GGZ). Daarnaast komen ook bewoners bij ons binnen via jongerenwerk, maatschappelijk werk en sociaal raadslieden. Ik geef hieronder een aantal voorbeelden van activering van bewoners.

Op een dag kwam er een wat stille mevrouw binnen: Tineke. Ik verwelkomde haar en ik knoopte een gesprek met haar aan. Tineke had een depressie gehad en woonde na een opname weer thuis, met ambulante steun van haar GGZ-organisatie. Zij hadden haar aangeraden om activiteiten te gaan ondernemen en toen was ze op eigen initiatief bij ons terecht gekomen. Ze lunchte regelmatig mee in de buurtkamer en nam graag het overgebleven eten mee. Ik bood regelmatig een luisterend oor in de gesprekken die we hadden. Na verloop van tijd werd Tineke wat lossier en nam ze me steeds meer in vertrouwen. Op een dag vertelde ze me dat ze onder bewindvoering zat. Ook leerde Tineke anderen kennen waar ze zich meer naar open stelde. Ongeveer een jaar later kwam er een nieuwe vrijwilliger

voor de lunches. Daarop heb ik Tineke gevraagd of ze hem wilde helpen en dat wilde ze wel proberen. Ik schreef haar officieel in als vrijwilliger bij Dynamo. Daarmee kreeg ze de nodige erkenning en onkostenvergoeding voor het doen van boodschappen en het assisteren bij het bereiden van het eten. Ze kreeg steeds meer zelfvertrouwen en plezier in haar rol. Op een gegeven haakt haar kookmaatje af en werd Tineke 'hoofd van de lunch', inclusief de financiële administratie. Ze kreeg er assistentie bij van een jongen die een kwetsbaarheid op het gebied van autisme had. Ze ontfermde zich over hem als een soort zoon en inmiddels zijn zij al jaren 'de koks' van de lunches. Daarnaast springt ze regelmatig bij andere activiteiten bij en ontvangt ze nieuwelingen hartelijk in de buurtkamer. Tineke herkent haar doorlopen proces in anderen, waarmee ze hen wil inspireren. Anderen voelen dat ook.

Ik geef nog twee korte illustraties over het participatiewerk met personen. Er kwam via de huisarts een meneer van Welzijn op Recept, die bij twee andere huizen van de wijk was weggestuurd vanwege agressief gedrag. Toen ik hem bij ons had meegemaakt, vermoedde ik dat het ging om moeite met afscheid nemen. Ik heb toen contact opgenomen met de GGZ-coach met wie ik een duo vorm in deze wijk. De GGZ-coach helpt meneer, ondanks het ontbreken van een diagnose, maar op basis van signalen vanuit Welzijn. Meneer blijft wekelijks meedoen met een Dynamo-activiteit en gelijktijdig wordt hij door de GGZ-coach ondersteund in de route naar de juiste zorg. In een andere situatie werd een mevrouw door een

klantmanager van Werk, Participatie en Inkomen (WPI) aangemeld voor het traject Oost Actief ter ondersteuning en coaching van mensen naar participatie. In verschillende gesprekken heb ik samen met mevrouw haar problematische levenssituatie in kaart gebracht. Hierin waren ook een psycholoog en een ambulante begeleider in beeld. Vanwege haar kleine netwerk heb ik in overleg met de klantmanager en de huisarts mevrouw laten aanmelden voor Welzijn op Recept. Na een aantal mislukte pogingen om aan activiteiten mee te doen heb ik voorgesteld om één keer per week een verhaal over haar eigen leven te schrijven en dat samen te bespreken. Daarop voortbouwend heb ik haar aangemeld bij de wijkkrant waar ze het schrijven uitbouwt. Haar sociaal netwerk is daardoor groter geworden en het gaat nu beter, waardoor we het traject hebben afgesloten. We drinken af en toe nog koffie samen.”

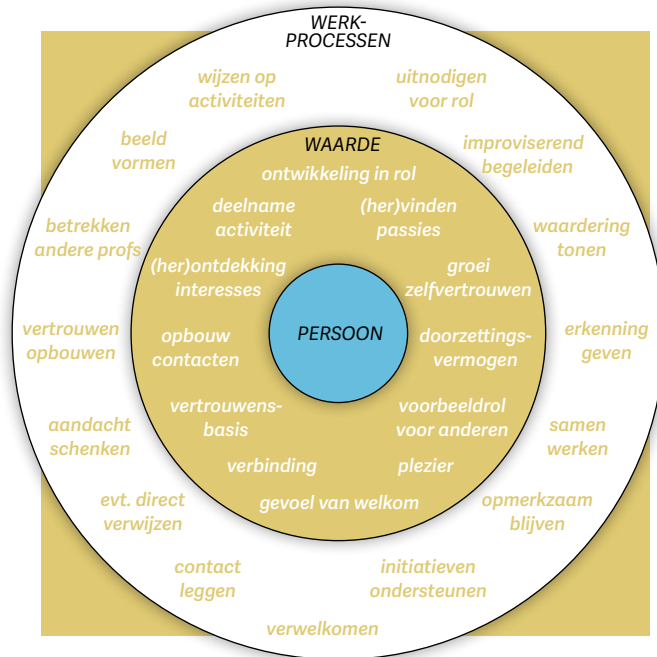
De waarde van het werk met personen

“In deze praktijk rondom personen in een kwetsbare periode van hun leven, zie ik vooral op het individuele vlak waarde ontstaan. Het begint er mee dat we een vast punt in de buurt bieden, waar we iemand zo laagdrempelig en warm proberen te ontvangen dat deze zich welkom voelt. Ik bied iemand, soms na een moeilijke tijd, weer aandacht en zorg op een informele manier. Dit leidt er na verloop van tijd vaak toe dat er voldoende vertrouwen ontstaat om mij wat meer te vertellen over de persoonlijke situatie. Iemand kan zo het mens zijn dat hij of zij op dat moment is, waardoor iemand ook makkelijker met anderen contact maakt en hen leert kennen.

Daar begint niet voor iedereen, maar wel vaak, een nieuwe fase. Iemand gaat dan zijn of haar interesses verkennen binnen wat er zoal in de buurtlocatie langskomt, of door mij voorzichtig aangereikt wordt. Iemand komt dan idealiter tot een keuze voor een rol in of deelname aan een activiteit. Dat kan in het begin klein zijn en zich ontwikkelen naar een grotere rol. Iemand begint zelf zijn of haar vaardigheden of passies weer te ontdekken. In dat proces speelt de erkenning die iemand krijgt een belangrijke functie. Je ziet dan het zelfvertrouwen en het plezier ergens in groeien. Iemand bloeit op en komt in zijn of haar kracht.

Dat is, ook weer niet voor iedereen, maar wel regelmatig, het begin van het ontplooiën van eigen initiatieven en het ondersteunen van anderen die dat nodig lijken te hebben. Doordat iemand terugkijkend bij zichzelf de stappen ziet waarmee hij of zij uit een dal is geklommen, ontstaat een gevoel van doorzettingsvermogen. Nieuwe moeilijkheden worden minder snel uit de weg gegaan en in plaats daarvan eerder aangepakt. We zien dan dat mensen graag een voorbeeldrol voor anderen zijn, wat vaak ook goed uitpakt en ook weer bijdraagt aan een gevoel van zelfvertrouwen. Iemand neemt dan eigenlijk een deel van het participatiewerk van mij over, waardoor we naast elkaar staan en samenwerken.

Een heel ander deel van de waarde van ons werk zit in het zorgen dat mensen direct bij de juiste collega terecht komen, als er specifieke vragen zijn die te koppelen zijn aan andere disciplines zoals maatschappelijk of het sociaaljuridisch werk.”

Figuur 3: Werkprocessen en waarde personen

De werkprocessen met personen

“Als ik globaal naar mijn werk kijk vanuit het vertrekpunt van personen, ziet mijn werk er als volgt uit. Wij verwelkomen iedereen die binnenkomt. Bekende bezoekers weten vaak wat ze komen doen, maar gebruiken dat moment soms om wat te vragen of een praatje te maken. Met nieuwe bezoekers maak ik zo snel mogelijk contact om te af te tasten wat hen bij ons brengt. Bij de ene bezoeker, die gericht op zoek is naar een activiteit, is dat snel duidelijk. Anderen komen met vragen die direct te koppelen zijn aan onze sociaal raadsliden of maatschappelijk werkers. Er komen ook bezoekers bij wie ik merk dat ik meer aandacht en tijd

nodig heb om te ontdekken wat er speelt.

Als dat laatste het geval is, probeer ik iemand wat met rust te laten, zodat iemand kan wennen aan onze buurtlocatie. Maar ik ben wel zoveel mogelijk aanwezig op de momenten dat diegene bij ons is. Als een bewoner doorverwezen is via de huisarts, GGZ of WPI, neem ik contact op en probeer ik zo meer informatie te krijgen. Tegelijkertijd blijf ik, wanneer zich een moment aandient, belangstelling tonen door ‘gewone’ vragen te stellen over waar iemand woont of wat hij of zij lekker vindt.

Als we elkaar wat beter kennen en er een vertrouwensbasis is, begin ik door de gesprekken en signalen een beeld te krijgen van iemands situatie op verschillende leefgebieden. Er dienen zich dan ook momenten aan waarop ik iemand, geïnformeerd door het beeld dat ontstaan is, voorzichtig uitnodig voor een actievere rol. Bijvoorbeeld met de vraag ‘Zou je ergens mee willen helpen?’ of ‘Er gaat iemand weg; zou je mee willen helpen bedenken wie dat zou kunnen overnemen?’. Als iemand ergens mee wil helpen of mee wil doen aan activiteiten, dan organiseren we dat en begeleid ik dat. Dat vraagt soms geduld en stappen terug, want zelfs als er iets is wat iemand interessant vindt, kan het ook onwennig voelen om een stap naar een groep te maken.

We zijn opletten in het blijvend zorgen voor waardering en erkenning voor iemand die een actievere rol aan het uitproberen is. Daarnaast probeer ik aan te voelen, wanneer iemand zich verder kan en wil ontwikkelen. Op die manier ondersteun ik iemand om in zijn kracht te komen. Het interessante is dat je dan steeds meer naast

iemand komt te staan, omdat, zoals ik al zei, iemand op een gegeven moment een stuk participatiewerk doet en je met diegene samenwerkt.”

2.4 De praktijk: vertrepunt activiteiten

Praktijkvoorbeelden: de participatiewerker vertelt

“Op het gebied van activiteiten zijn we als participatiewerkers betrokken bij bewonersinitiatieven, maar we initiëren ook zelf projecten. Bij beiden spelen we afhankelijk van de fase waarin de activiteit zich bevindt, een intensieve of een lichte rol. Ik begin met een paar voorbeelden waarvan het initiatief vooral bij bewoners ligt.

Laatst stapte een groep enthousiaste bewoners op mij af met allerlei ideeën voor de buurt. We gingen in gesprek om concreet te krijgen welk idee ze nu het liefst wilden proberen uit te voeren. Aan de hand van een aantal vragen die ik stelde, konden ze grondiger nadenken over hun plan om bijeenkomsten voor buurtbewoners met groene vingers te organiseren. In dit geval was er voor de aanvraag afstemming met de gebiedsmakelaar nodig, waarmee ik ze in contact bracht. Toen de aanvraag er in concept was, heb ik meegelezen en wat suggesties gegeven. Na acht weken hadden ze groen licht en na de eerste bijeenkomst heb ik meegeholpen om te evalueren. Zo ontstonden er wat verbeteracties voor de sfeer tijdens de volgende bijeenkomst en de publiciteit via sociale media. Die evaluatiemomenten doen ze nog steeds, maar dan

zonder mij. Intussen hebben ze de inspiratie gekregen om nog een andere activiteit op te zetten samen met wat andere bewoners.

In een ander voorbeeld meldde mevrouw Zon zich via het maatschappelijk werk van Dynamo aan voor vrijwilligerswerk in onze buurtlocatie. Zij beschikte over creatief talent en had weinig contact in de wijk. Na enkele gesprekken zei zij graag zelf een creatieve activiteit te willen opzetten om in contact te komen met talentvolle bewoners in de wijk. Het ging haar om bewoners die het ook leuk vonden om iets te maken en onderling contact te hebben. Op de activiteit kwamen vooral bewoners af die het leuk vonden om in contact te komen met anderen en gezellig te kletsen met elkaar. Mevrouw Zon vond het lastig om de deelnemers te motiveren iets meer dan dat te doen. Vaak klaagde ze tegen mij dat zij ook bewoners in de groep wilde, die nog wat anders wilden en konden. Als zij hen al durfde aan te spreken dan deed zij dit heel streng en haakten de deelnemers af.

Haar onzekerheid in het contact met mensen frustreerde haar, maar ze had gesprekken daarover en bleef toch doorgaan met de activiteit. We hebben haar ondersteund in het uitzoeken wat zij nodig had om door te gaan en om de deelnemers te motiveren. Ze kreeg meer inzicht in hoe zij deze bewoners er met een positieve sfeer beter bij kon betrekken en presenteerde aan de deelnemers het idee om een gezamenlijk creatief werkstuk te maken.

Mevrouw Zon is toen zelf aan het werkstuk begonnen en in het begin haakte er niemand aan. Maar naarmate het

werkstuk vorderde en het meer vorm begon te krijgen, haakte er iedere week iemand aan. Ze zag daarna zelf in dat het gelukt was om samen iets moois te maken, zonder druk op anderen uit te oefenen en dat de gezelligheid die ermee gepaard ging, ervoor zorgde dat er onderling leuk contact ontstond. Dit gaf haar meer ontspanning en daardoor kon ze ook iets meer over zichzelf loslaten.

Een meer initiërende rol had ik in het volgende voorbeeld. Doordat ik naast mijn participatiewerk ook huisbezoeken doe voor Welzijn op Recept, merkte ik, via een gescheiden man, dat er mensen zijn die niet in de buurtlocatie komen, maar wel behoefte hadden aan culturele activiteiten. Ik kwam toen in aanraking met het van Gogh Museum die tekenworkshops aanbieden in de buurt. Dat ben ik toen gaan organiseren met het idee dat dat door iemand overgenomen kan worden. Er kwamen de eerste keren voldoende mensen op af, maar de activiteit is nog een beetje in wording. De potentie is er wel dat het een bewonersinitiatief wordt.

Naast voorgaande voorbeelden zijn er ook activiteiten die we als participatiewerkers meer in projectvorm opzetten en als het succesvol blijkt, dan loopt zoiets een tijd door. Ik geef twee voorbeelden van deze meer aanbodgedreven activiteiten.

De eerste gaat over een van onze maatjesprojecten, waarin vrijwillige maatjes, na een training, gekoppeld worden aan buurtbewoners met meervoudige problematiek. Een voorbeeld: We kregen via de praktijkondersteuner van de huisarts een dame doorverwezen die fysiek klachten had, maar zich ook lusteloos voelde.

We hebben haar toen na zorgvuldig overleg aan een maatje voor de boodschappen gekoppeld en een maatje voor sociaal contact. Na een half jaar voelde mevrouw zich een stuk beter. Het maatjesproject is een onderdeel van de vaste gang van zaken in onze buurtlocatie.

Een van mijn andere projecten als participatiewerker is het coördineren van Nederlandse lessen voor anders-taligen op vier niveaus. Deze lessen worden twee keer per week gegeven door 18 vrijwilligers aan 54 cursisten. Het project heeft een 'participatiefunctie' voor zowel de cursisten als voor de docenten. De cursisten leren dus de Nederlandse taal, maar bouwen ook een netwerk op en zelfvertrouwen, leren de buurt en buurtbewoners kennen en maken plezier.

Voor sommige is de les het sociale moment van de week en daarmee een zeer belangrijk en waardevol aspect in hun leven. De vrijwillige docenten vervullen een belangrijke rol in de taalontwikkeling, maar ook als verbinder van de groep, informatiebron over de Nederlandse cultuur en rolmodel. Ook zij kunnen hier zelfvertrouwen mee opbouwen, ze doen werkervaring op en het dient voor een aantal van hen als belangrijk zingevingdoel in hun leven."

De waarde van het werk rondom activiteiten

"Als ik de waarde van deze praktijk zou moeten aanwijzen, zou ik het volgende zeggen.

Of het nu om een enkel individu of een groep gaat, de bewonersinitiatieven kunnen met ons hun plannen concretiseren, financiering vinden en daadwerkelijk starten. Er vinden leerprocessen plaats om

verbeteringen door te voeren in de activiteiten, de programmering of de publiciteit. De bewonersinitiatieven gaan door een proces van verzelfstandiging en de initiatiefnemers beginnen ook vaak ook weer andere initiatieven waarmee nieuwe deelnemers geactiveerd worden.

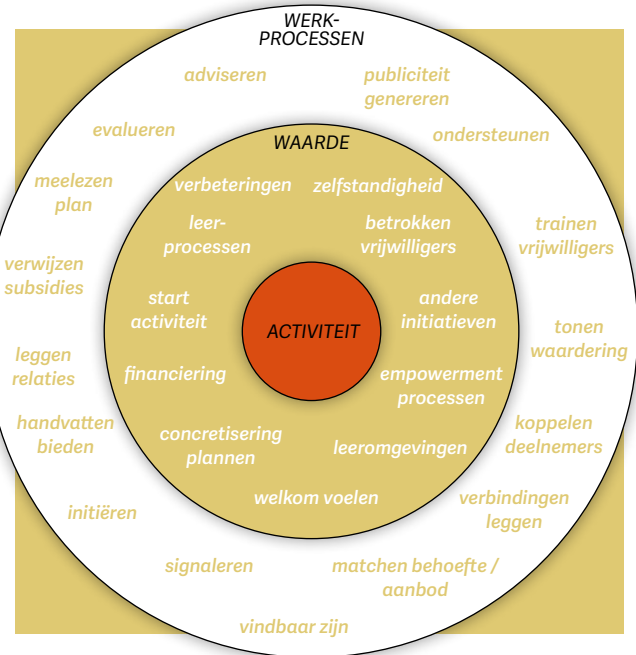
Er ontstaan verbindingen met belangrijke partijen en personen die een rol kunnen spelen in de verdere ontwikkeling van de activiteiten van een (groep) bewoner(s).

Via de projecten worden er vrijwilligers getraind en begeleid, die buurtbewoners kunnen helpen op een adequate manier. Het zijn experimenten waarin al doende ondersteunende sociale structuren of leeromgevingen worden gecreëerd. Aan de ene kant biedt dat voor de buurtbewoners onder andere een groei aan sociaal contact, zelfvertrouwen en plezier. Aan de ene kant draagt het voor de vrijwilligers bij aan zelfvertrouwen, zingeving en/of werkervaring. Al met al is het participatiewerk rondom activiteiten een context waar personen en groepen door empowermentprocessen heen gaan.”

De werkprocessen rondom activiteiten

“De werkprocessen die bij bovenstaande horen bestaan volgens mij globaal uit het volgende.

Voor enthousiaste bewoners met ideeën voor de buurt moet ik natuurlijk ten eerste vindbaar zijn. Dat hebben we onder andere geregeld via de website, maar de vrijwilligers hier in de buurtlocatie weten dat bewoners met dit soort vragen bij mij terecht kunnen. Zo’n groep

Figuur 4: Werkprocessen en waarde activiteiten

verwelkom ik door te laten merken hoe mooi het is dat ze ideeën hebben voor de buurt. Ik bied ze ook begeleiding aan.

De vragen wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe bieden de initiatiefnemers handvatten en tegelijk dwingt het hen om grondiger na te denken over hun daadwerkelijke plan. Daar komt ook het leggen van relaties met andere relevante partijen en het vinden van financiering. Vaak help ik ze om de aanvraag voor hun bewonersinitiatief volgens de voorwaarden op papier te krijgen en als die wordt gehonoreerd, beheert Dynamo soms het budget.

Na afloop van de eerste bijeenkomst van de activiteit help ik mee met evalueren. We hebben het dan over wat er goed ging, wat er beter kan, wat de opkomst was, waar ze tegen aan liepen en wat ze nodig hebben van mij. Als bijvoorbeeld de opkomst laag was, geef ik adviezen over hoe er meer mensen aangetrokken kunnen worden, bijvoorbeeld via de verspreiding van folders of bekendmaking via relevante websites. Ik kan dan ook zelf via mijn netwerk publiciteit genereren. De groep gebruikt dit soort leermomenten en organiseert een volgende bijeenkomst. Ik zie dat allemaal als onderdeel van verzelfstandiging. Vaak krijgt de groep verdere inspiratie om zelfstandig andere activiteiten te organiseren met de ervaring die ze opgedaan hebben. Daarbij betrekken ze andere bewoners die ook weer geactiveerd worden.

Als het voor een initiatiefnemer een grote uitdaging is om iets te organiseren en een groep te faciliteren, blijft de begeleiding tijdens de evaluatiefase soms doorgaan. Ik heb daar dan veel intensiever contact over met de initiatiefnemer en soms ook andere professionals, die betrokken zijn bij de betreffende persoon.

Verder heb ik een soort voelsprietten voor wat er nodig zou kunnen zijn onder bepaalde groepen in de buurt. Daarbij helpt de rol als welzijnscoach voor Welzijn op Recept, die sommige van ons ook vervullen. Soms ga ik daarbij af op actueel onderzoek, bijvoorbeeld van de GGD. Bij dergelijke signalen en behoeften kunnen wij als participatiewerker ook zelf tijdelijk initiatiefnemer van een activiteit zijn. Deze initiatieven proberen we dan later over te dragen aan deelnemende bewoners.

Bij projecten in eigen beheer, zoals Nederlandse les of maatjesprojecten, is de match tussen behoefte en aanbod enorm belangrijk. Die match zijn we continu aan het aanscherpen. Dus daar speelt evaluatie van de ervaringen van betrokken vrijwilligers en de deelnemers ook continu een rol. Op basis daarvan ontwikkelen we trainingen door of zetten we begeleidingsgesprekken in. Daarbij is het tonen van oprechte bewondering en waardering voor de uitvoerende vrijwilligers een van onze belangrijkste acties. We zijn daarbij ook opmerkzaam voor mensen die vrijwilliger willen worden en daarmee tegelijkertijd, soms onbewust, zelf een behoefte hopen te vervullen. Dit soort projecten beginnen soms ook met doelstellingen vanuit opdrachtgevers voor een bepaalde groep.”

2.5 De praktijk: vertrekpunt netwerken

Praktijkvoorbeelden: de participatiewerker vertelt

“De netwerken waar we mee te maken hebben zijn er in tal van verschijningsvormen. Er zijn kleine, sociale netwerken van mensen die elkaar bijstaan, en je hebt bredere netwerken van bewoners die samenwerken. Denk aan vriendschappen, mantelzorgnetwerken, zorgnetwerken, wijktafels en vrouwen- en mannen-groepen. Daarnaast zijn er de meer professionele netwerken en contacten met onze collega professionals: jongerenwerkers, sociaal raadslieden, maatschappelijk werkers, zorgprofessionals, klantmanagers, enzovoort. Netwerken kunnen dus bestaan uit bewoners,

professionals of een mix daarvan. Als participatiewerker hebben we verschillende rollen binnen de verschillende netwerken.

Voorbeelden van sociale netwerkvorming zie ik onder andere in het maatjesproject waarin we matches zoeken tussen bewoners met een meervoudige hulp- of ondersteuningsvraag en vrijwilligers die hierin van dienst kunnen zijn. Dat de vrijwilligers daar ook drijfveren voor hebben is logisch. Sommigen hebben zelf ook een, vaak nog onduidelijke, ondersteuningsvraag.

Jurgen, bijvoorbeeld, kwam bij mij omdat hij heel lang mantelzorger was geweest voor mensen in zijn omgeving. Zij waren in korte tijd na elkaar overleden en hij ervoer een enorme leegte in zijn leven, ook omdat hij geen werk had. Na een aantal gesprekken, waarin we zijn situatie en motivatie te bespreken, heeft Jurgen de vrijwilligerstraining van het maatjesproject gedaan. Jurgen heeft nu drie vaste buurtbewoners voor wie hij een belangrijk sociaal contact is, iets wat hem een gevoel van erkenning geeft.

Een ander maatje, Ferdinand, doet de boodschappen samen met een van de drie bewoners met wie Jurgen contact heeft. Ferdinand is ook een actieve buurtbewoner, die duidelijk te kennen geeft wat hij wel en wat hij niet kan doen. Hij heeft een druk sociaal leven en vindt het belangrijk om daarin ruimte te maken voor zijn medemens. Samen bieden ze een klein sociaal netwerk aan 'hun' buurtbewoner met een hulpvraag, terwijl ze zelf ook geholpen zijn door deze betekenisvolle rol te kunnen vervullen voor anderen. Ze zijn laatst met zijn drieën naar een concert geweest in het Muziekgebouw.

Een ander voorbeeld is een netwerk van vrouwen met een migratie-achtergrond, waarbij ik jarenlang in verschillende rollen betrokken ben geweest. Op basis van signalen uit de buurt dat veel van deze vrouwen thuis zaten te verpieteren, heb ik een aantal sleutelvrouwen uit verschillende culturen gevonden en samengebracht. Onder hen ontstond het plan voor een intercultureel ontmoetingscentrum voor vrouwen, waarvoor we een jaar later via Dynamo succesvol een subsidieaanvraag indienden.

Er werd een locatie gevonden en ik kreeg een paar uur per week de tijd om de coördinatie op mij te nemen. Er ontstond een groep gastvrouwen en het programma groeide snel: ontmoeten, informatie, creatieve activiteiten, koken en eten. Er waren bijvoorbeeld middagen over godsdienst waarop iedereen iets vertelde over het eigen geloof. Het resultaat daarvan was dat ze zich realiseerden dat ze veel meer gemeenschappelijk hadden dan ze eerder dachten. Een kerngroep van vrouwen vormde het informeel bestuur, deels bestaande uit de sleutelvrouwen uit het begin.

Gaandeweg ontstond er een groot netwerk van vrouwen met allerlei achtergronden die elkaar onderlinge steun boden. De vrouwen ontwikkelden zich, namen meer verantwoordelijkheden op zich, voelden zich weer nuttig, kregen een eigen netwerk en voelden zich veiliger en zekerder. Op den duur kwam er zelfs een parttime coördinator voor het ontmoetingscentrum. Ik stuurde de coördinator aan en ondersteunde de kerngroep. Na het wegvallen van de subsidie is een Marokkaans deel van de vrouwen doorgedaan door een interculturele

stichting op te richten dat onlangs zijn 10-jarig bestaan vierde.

Een ander voorbeeld gaat over het intensieve contact met collega's. Door een paar keer mee te draaien als host bij financiële inlopen, georganiseerd door onze sociale raadslieden, weten we van elkaar hoe we werken en dat wekt vertrouwen voor een warme overdracht van bewoners. We weten elkaar dan makkelijk te vinden als we iemand aan elkaar willen overdragen. Een ander voordeel was dat ik een groot aantal bewoners leerde kennen, die ik kon uitnodigen voor taallessen, mannen-groepen en aanschuifdiners in het kader van de week tegen de eenzaamheid.

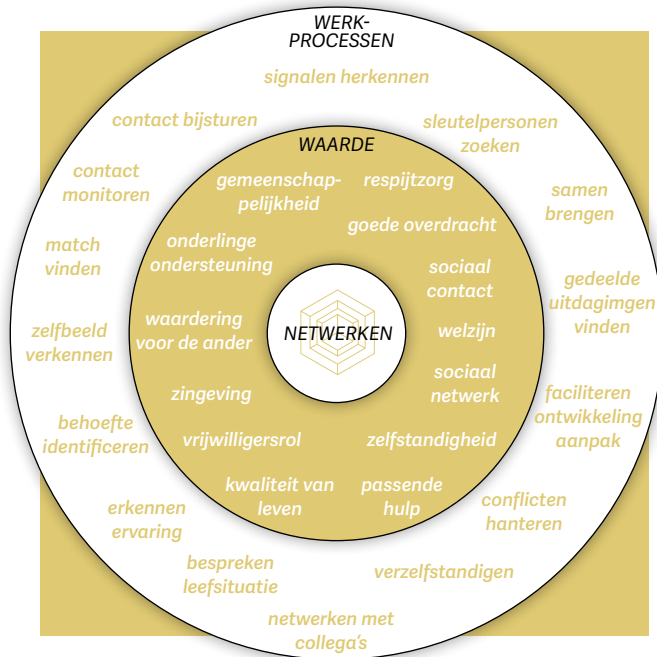
Ik geef nog een laatste voorbeeld over een burennetwerk op IJburg. Daar kwam in de eerste maanden van mijn werkzaamheden een aantal mannen met de vraag om vrijwilligerswerk. In de rol van mantelzorg-consulent kwam ik in contact met familieleden van bewoners op IJburg in een kwetsbare periode. We hebben toen een activiteit opgezet waarbij voor beide groepen een meerwaarde ontstond. Er was een vast moment in de week waarop de vrijwilligers bij elkaar kwamen voor sociaal contact. Daarna gingen ze alleen of in duo's naar bewoners die hulp kon gebruiken. Hierdoor krijgt de bewoner een paar keer per week bezoek en wordt de mantelzorger ontlast. De vrijwilligers vormden langzamerhand een hecht netwerk."

Waarde van het werk rondom netwerken

"Als het gaat om de waarde van kleine sociale netwerken tussen bewoners, zoals hier beschreven bij het

maatjesproject, zie ik een aantal zaken. Met de ondersteuning die deze Amsterdammers iemand bieden, dragen zij bij aan het aangenamer en overzichtelijker maken van het leven van de ander. Het geeft tegelijkertijd de vrijwillige maatjes een gevoel nodig te zijn, een betekenisvolle invulling van hun bestaan. In deze situaties wordt wederzijds bijgedragen aan het vergroten van welzijn en zingeving in het leven. Ze worden beiden in staat gesteld om waardering voor anderen te hebben. Dat iemand in een heftige situatie zich bovendien ontwikkelt tot vrijwilliger, zie ik vaker terug in ons werk. De eigen ervaring van mensen leidt tot intrinsieke motivatie en dat is een sterk punt in het bereiken van continuïteit, zodat het sociale netwerk niet snel weer uit elkaar valt.

In het geval van de grotere netwerken, zoals het vrouwennetwerk, zijn veel vrouwen uit hun huis gekomen en hebben ze onderling ondersteuning gevonden. Door bepaalde activiteiten, waarin onder andere godsdienst centraal stond, benoemden ze dat ze veel meer gemeenschappelijk hadden dan ze eerder dachten. Individueel hebben ze hierdoor van elkaar geleerd, activiteiten georganiseerd, een eigen netwerk opgebouwd, zijn ze zelfredzaam geworden en hebben vrijwilligerswerk of werk gevonden. Als netwerk en stichting hebben ze een goede reputatie opgebouwd, die ook terug is te zien in het compleet zelfstandig subsidies aanvragen en de programmering van de activiteiten. Bij het burennetwerk voor mantelzorgers zie je ook een meerwaarde ontstaan op meerdere plekken: de mannen vormen een vrijwilligersnetwerk voor het

Figuur 5: Werkprocessen en waarde netwerken

sociaal contact, bewoners met een ondersteunings-behoefte krijgen hulp en de mantelzorger wordt ontlast. De waarde van onze intensieve contacten met de netwerken van collega's uit andere disciplines is minder zichtbaar, maar daarom niet minder belangrijk. We vinden het cruciaal om direct contact te hebben met de andere professional die iemand naar ons doorverwijst en andersom proberen we altijd contact te hebben met de professionals naar wie wij doorverwijzen. Dat zorgt voor een goede overdracht. Een zekere bekendheid in het netwerk en korte lijnen zorgen er ook voor dat mensen niet het gevoel krijgen van het kastje naar de muur te worden gestuurd."

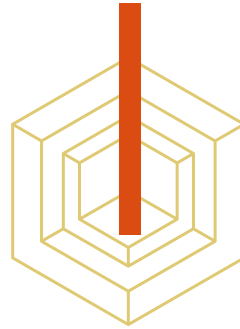
De werkprocessen rondom netwerken

"Ik zal de belangrijkste werkprocessen in het kader van netwerken globaal op een rij zetten. Het ontstaan van kleinere sociale netwerken tussen bewoners, zoals in de maatjesprojecten, is vaak een intensief proces van voorbereiding, ondersteuning en monitoring. Meestal zijn er uitgebreide gesprekken nodig met zowel de hulpbehoevende buurtbewoner als het potentiële maatje. Met de Amsterdammer die hulp zoekt, bespreek ik de leefsituatie en persoonlijke thema's. Daarbij heb ik oog voor de eigen ervaringen van iemand, omdat daar een intrinsieke motivatie kan zitten om dingen te gaan doen, ook voor langere tijd. Zo komen we in de dialoog bij datgene wat wezenlijk voor iemand is en raken we tegelijkertijd aan diens eigenwaarde. Als ik merk dat er een beperkt zelfbeeld is, probeer ik iemand breder naar zichzelf te laten kijken.

Samen komen we zo langzaam tot een basis voor vervolgstappen, bijvoorbeeld het opbouwen van persoonlijke relaties of concrete hulp. Als ik een match kan vinden met een maatje die ook behoefte aan heeft aan een rol daarin, ontstaat er een win-win situatie. Ook daar zijn gesprekken voor nodig, ook al ken ik de maatjes al van de training die we ze hebben gegeven. Het zoeken naar de meerwaarde van het contact voor het potentiële maatje is belangrijk, omdat het vaak gaat om een langere periode. Uiteraard blijf ik het contact een tijd lang ondersteunen en monitoren, en hebben we eventueel nieuwe gesprekken. Soms geef ik advies aan een van beiden om het contact bij te sturen, als ik merk dat er spanningen ontstaan.

Mijn betrokkenheid bij bredere netwerken zit wat anders in elkaar en is in eerste instantie minder gericht op individuele ondersteuning. Dat werk begint vaak met het, vanuit verschillende rollen, opvangen van signalen uit de buurt of instanties. Dan ga ik op zoek naar sleutelpersonen in de buurt om ze daarover te spreken en als er animo voor is breng ik deze mensen samen. Gezamenlijk gaan we dan op zoek naar gemeenschappelijke uitdagingen en een manier om daar samen verandering in te brengen. Ik noem dit activerende ontmoetingen waarin verbindende activiteiten een plek hebben. Door de jaren heen heb ik ervaring opgebouwd met verschillende werkvormen, waardoor ik een beeld heb van wat wel en niet werkt. Mijn rol bestaat verder vaak uit doelen verhelderen, ondersteunen bij het aanvragen van subsidie en conflictbemiddeling. Het hebben van verschillende rollen als participatiewerker brengt je ook in contact met verschillende groepen. Het is de kunst deze groepen aan elkaar te verbinden en zo met hen een win-win situatie te zoeken. Als het netwerk eenmaal initiatiefrijke en zelfstandig is, coördineer ik en kan ondersteuning bieden.

Om in het netwerk van professionals uit verschillende disciplines bekend te zijn, neem ik regelmatig deel aan bijeenkomsten waar verschillende partijen uit mijn buurt aan tafel zitten en grijp ik kansen om andere professionals te leren kennen.”

3 PARTICIPATIEWERK VANUIT HELIKOPTERVIEW

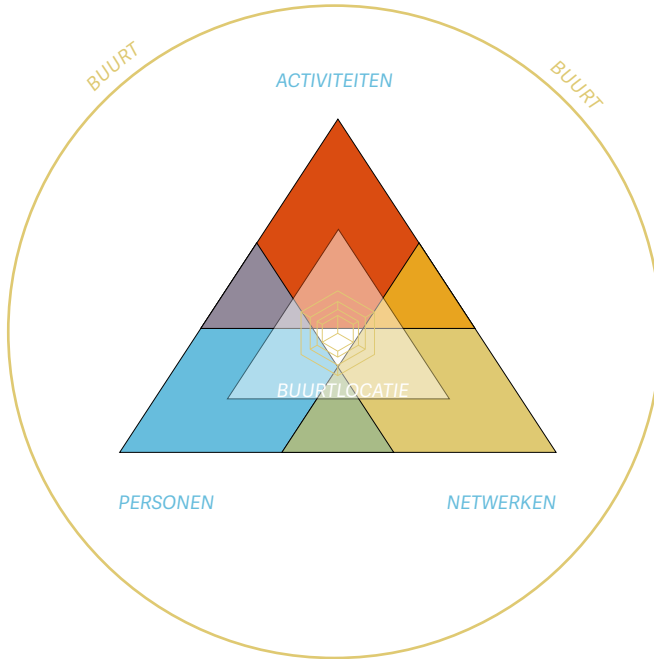
OM EEN BEELD TE KRIJGEN VAN HET WERK DAT WE DOEN, BESPREKEN WE VANUIT EEN VOGELPERSPECTIEF VIJF ONDERWERPEN DIE BETREKKING HEBBEN OP ONS DAGELIJKS WERK. WE BESTEDEN AANDACHT AAN DE WISSELWERKING EN DE OVEREENKOMSTEN TUSSEN DE VIER GEBIEDEN. ONS PARTICIPATIEWERK BESTAAT DAARNAAST UIT EEN DOMINO-EFFECT: MENSEN EN GROEPEN DIE WE WETEN TE ACTIVEREN TOT PARTICIPATIE, ACTIVEREN ZELF VAAK WEER ANDEREN. TENSLOTTE BEVAT ONS PARTICIPATIEWERK KERNASPECTEN DIE DIRECT TE RELATEREN ZIJN AAN DE AMBACHTELIJKHEID VAN SOCIAAL-CULTURELE PROFESSIONALS.

3.1 Zoektocht naar wisselwerking tussen de gebieden

In het vorige hoofdstuk raakten de praktijkvoorbeelden, de veronderstelde waarde en de processen van het werken in een bepaald gebied regelmatig de andere gebieden. Dit betekent dat het onderscheid tussen het werken in de verschillende gebieden niet zo scherp gemaakt kan worden als dat in Figuur 1 werd gesuggereerd. Als je als participatiewerker bezig bent op één van die gebieden, spelen de andere drie op de achtergrond continu mee. We zijn dus simultaan bezig op vier gebieden vanuit de focus op één ervan (zie Figuur 6 op de volgende pagina).

Wat is bijvoorbeeld de wisselwerking tussen de gebieden 'personen' en 'buurtlocatie'? Elke persoon heeft eigenschappen, herinneringen, ervaringen, vaardigheden, interesses, behoeften en verwachtingen. Een buurtlocatie bestaat uit een bepaalde toegankelijkheid, gastvrijheid, werkzaamheden, activiteiten, inrichting en gebruikers. Als iemand in een buurtlocatie komt, kan een snelle of langzame match ontstaan, of helemaal geen match. Een bezoeker kan zich bevinden in een kwetsbare periode in zijn of haar leven. Dat kost tijd en aandacht, en daar willen we als participatiewerker zorgvuldig mee omgaan.

Tegelijkertijd is een buurtlocatie altijd in ontwikkeling. Dat is een proces waarbij we ook betrokken zijn. Terwijl die twee processen lopen, ontstaan er kansen om elementen ervan aan elkaar te verbinden. Een voorbeeld

Figuur 6: Speelveld met vier verbonden gebieden.

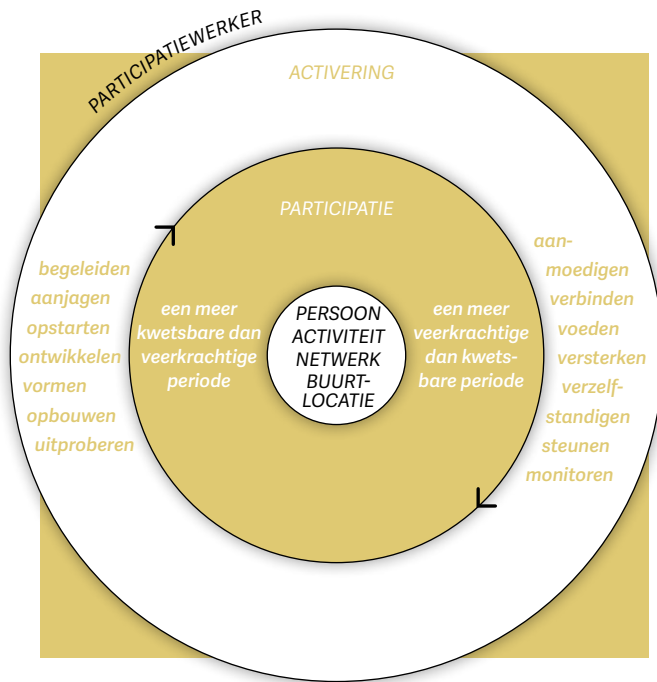
dat we in het vorige hoofdstuk beschreven hebben, is een rol in de keuzewerkzaamheden in een buurtlocatie, waardoor bijvoorbeeld zelfvertrouwen kan groeien. Bij het in de praktijk ' bezig zijn ' met een groepsactiviteit, een netwerk of een buurtlocatie spelen de mogelijkheden en urgenties die zich aandienen vanuit de andere gebieden continu mee. Naast het simultaan werken aan ontwikkeling op *verschillende* gebieden, bestaat het werk dus uit het creëren, herkennen en helpen benutten van de kansen in de *wisselwerking* tussen de gebieden. De wisselwerking tussen gebieden leidt soms ook tot een overgang van onze focus van het ene naar het

andere gebied. We hebben in het vorige hoofdstuk bijvoorbeeld gezien dat het faciliteren van een vrouwen-netwerk verschuift naar het ondersteunen van een gesubsidieerd bewonersinitiatief met allerlei activiteiten. Het netwerk is dan natuurlijk niet weg, maar ons participatiewerk verlegt dan wel zijn focus. Daarmee wordt duidelijk dat bewonersinitiatieven, activiteiten en netwerken, zogenaamde BIANs, dicht bij elkaar liggen. Onze meer aanbodgerichte activiteiten raken ook duidelijk aan andere gebieden. Maatjesprojecten dragen bijvoorbeeld bij aan het sociale netwerk van de betrokkenen en een taalcursus aan het zelfvertrouwen van een persoon.

3.2 Kwetsbaarheid en veerkracht in elk gebied

In elk van de gebieden kan de focus van het participatiewerk liggen op een deel dat kwetsbaar is of op een deel dat veerkrachtig is. In het eerste geval gebruiken we woorden als 'begeleiden', 'aanjagen', 'opstarten', 'ontwikkelen', 'vormen' en 'opbouwen', afhankelijk of het gaat om individuele mogelijkheden, een groepsactiviteit, een netwerk of een buurtlocatie. In het tweede geval gebruiken we woorden als 'aanmoedigen', 'verbinden', 'voeden', 'verzelfstandigen', 'versterken' en 'steunen' (zie Figuur 7).

De figuur geeft weer hoe wij individuele bezoekers, groepsactiviteiten, netwerken en een buurtlocatie globaal benaderen om ze van een meer kwetsbare naar een meer veerkrachtige periode te brengen.

Figuur 7: Alle gebieden kennen een kwetsbare en een veerkrachtige periode.

Een persoon die in een kwetsbare periode van zijn of haar leven verkeert, kan bijvoorbeeld in de loop van de tijd het vertrouwen opbouwen om in een buurtlocatie ergens actief aan mee te gaan doen. In de begeleiding, tijdens een kwetsbare periode, proberen we daarom aanspraak te doen op de veerkrachtige kanten van mensen. Een buurtbewoner die veerkrachtiger is en eens komt kijken wat er allemaal te doen is, heeft voldoende aan een welkom gevoel en aanmoedigende ideeën om zijn of haar weg te vinden. Iemand die zijn of haar kwetsbare periode achter zich heeft gelaten, heeft ook voldoende aan een steuntje in de rug.

De behoefte aan een groepsactiviteit wordt bijvoorbeeld soms via opgepikte signalen duidelijk, waarna de participatiewerker gaat zoeken of daar een activiteit voor op te starten is. Als dat lukt, wordt de activiteit uitgetoetst. Die tijd van experimenteren is een kwetsbare periode. Als de activiteit voldoende deelnemers heeft en gedragen kan worden door een van de bewoners, kan de participatiewerker een stap terug doen. Het participatiewerk verschuift dan naar het aanmoedigen van de groepsactiviteit en mogelijke deelnemers op het bestaan ervan wijzen. Een vergelijkbaar proces geldt voor een activiteit uit een bewonersinitiatief dat voor het eerst door vrijwilligers wordt georganiseerd. Behalve bij aanbod gedreven activiteiten is het altijd de bedoeling de activiteiten en bewonersinitiatieven te verzelfstandigen.

Hetzelfde geldt voor netwerken. Sommige netwerken zijn in een opstartfase en daar ondersteunen wij als participatiewerker actief bij. Dat geldt bijvoorbeeld voor een pril contact tussen twee mensen die nog aan het verkennen zijn hoe ze met elkaar kunnen omgaan, maar het kan ook gaan om het opbouwen van een mantelzorgnetwerk. Veel netwerken bestaan al en zijn vooral gebaat bij het faciliteren ervan en het verbinden met geïnteresseerden.

Ook buurtlocaties kunnen kwetsbaar zijn doordat ze nog in een opstartfase zitten of na een succesvolle periode een mindere fase kennen, bijvoorbeeld in termen van bezoekers(aantallen). Dan zijn wij als participatiewerkers sterk betrokken bij het zoeken naar manieren om (weer) goede bekendheid en inbedding in de buurt te vinden,

bijvoorbeeld met groepsactiviteiten en een restaurant-deel. Als een ontmoetingsplek veel aanloop heeft en een bruisende plek is, draait ons werk meer om het met elkaar voeden daarvan en ervoor te zorgen dat iedereen zich welkom blijft voelen.

3.3 Activering en participatie: een domino-effect

Naast het woord ‘participeren’ gebruiken we regelmatig het woord ‘activeren’. Participeren of meedoen is iets wat mensen zelf doen in activiteiten, netwerken en buurtlocaties. In Figuur 7 staat participeren dan ook binnen de cirkel. Participeren – in ons geval primair maatschappelijke en sociale participatie – is het doel. Activeren is iets wat professionals met iemand of iets anders proberen te doen. Het gaat dus om het ‘activeren’ van personen, activiteiten, netwerken en buurtlocaties om ervoor te zorgen dat ‘participatie’ kan ontstaan. In Figuur 7 staat activering buiten de cirkel bij de participatiewerker. Het activeren – in al zijn hoedanigheden, inclusief het opbouwen van een buurtlocatie – is het middel, participatie het resultaat. In hoofdstuk 2 staan voorbeelden die laten zien dat we in ons werk een domino-effect teweegbrengen op het gebied van activering en participatie. De mevrouw die in een kwetsbare periode deelnam aan een activiteit, en na een jaar ‘hoofd van de lunch’ was geworden, wilde haar lessen graag doorgeven en ontfermde zich over de hulpkok. Het bewonersinitiatief dat succesvol een activiteit uitvoerde, zette met andere bewoners nog een

andere activiteit op. Het vrouwennetwerk trok al snel een nog grotere groep vrouwen aan om deel te nemen aan allerlei activiteiten. En in het bruisende buurtrestaurant ontstaan spontaan sociale contacten en beginnende vriendschappen.

Onze activering draagt bij aan participatie en de ontstane participatie zorgt voor verdere activering, zonder veel bemoeienis van ons. Personen, groepen en netwerken waar participatie is ontstaan, worden regelmatig zelf de drijvende krachten achter activering van anderen. Op een dergelijk domino-effect hopen we en daar sturen we ook op met ons participatiewerk. In alle vier de gebieden. Omdat alles wat veerkracht heeft, ook weer een periode kwetsbaar kan worden, is het belangrijk dat we een structureel onderdeel van de wijk uitmaken. In de functiebeschrijving van participatiewerker (2019) bij Dynamo staat het werk als volgt beschreven:

“Het op een actieve wijze een bijdrage leveren aan het in stand houden, versterken en opbouwen van sociale structuren en sociale samenhang in wijken en buurten om sociaal maatschappelijke problemen aan te pakken of te voorkomen.”

3.4 In onze taal: kernaspecten van participatiewerk

In het participatiewerk is een aantal kernaspecten terug te vinden die samenhangen met ons vakmanschap. In hoofdstuk 2 wordt er bij de werkprocessen al veel over

Samenwerking

In ons werk hebben we contact met of werken we samen met veel partijen. Dat kan onder andere gaan om personen in een kwetsbare periode (informatie, signalering, doorverwijzingen, consultatie of casus-overleg), vrijwilligers, projecten, stages en tijdelijke werkplekken.

Enkele voorbeelden van samenwerkingspartners:

Professionals zorg en welzijn (o.a. ambulante ondersteuning, huisartsen, verslavingszorg, casemanagers, maatschappelijke opvang, maatschappelijke dienstverlening, wijkverpleging, zorgorganisaties), beroepsonderwijs (MBO & HBO), woningcorporaties, politie, Meldpunt Zorg en Woonoverlast, culturele instellingen (musea, kunstenaars, theaters), ambtenaren, klantmanagers, gebedshuizen, verpleeghuizen, informele partijen (vrijwilligersorganisaties, stadsdorpen, sociale ondernemers, bewoners- en maatschappelijke initiatieven), sportverenigingen, buurtkamers, wijkcentra en Huizen van de Wijk.

Bewoners worden naar ons doorverwezen vanuit onder andere:

De Geestelijke Gezondheidszorg, de eerste lijn – met name de praktijkondersteuner en huisarts via Welzijn op Recept, Vluchtelingenwerk, de wijkverpleging, de afdeling Werk Participatie en Inkomen van de gemeente, de maatschappelijke dienstverlening, het professioneel jongerenwerk en het Ouder Kind Team.

Het hebben van verschillende rollen, zoals welzijnscoach en mantelzorgconsulent, brengt ons als participatiewerkers nog makkelijker in contact met (lokale) organisaties en buurtbewoners die niet in de buurtlocatie komen.

ons werk duidelijk. Op de volgende pagina's belichten we een aantal kernaspecten die samen de basis vormen van ons werk. We koppelen die uitgangspunten aan de woorden die we daarvoor gebruiken.

Mensen zijn krachtig

Mensen zijn krachtig in hun kwetsbaarheid. We hebben een fingerspitzengefühl voor de krachten van mensen en we kunnen ze begeleiden die te (her)ontdekken. We zijn personen die mensen kunnen laten groeien in hun kwaliteiten of in hun eigenwaarde. Kenmerkend voor ons werk is dat we niet uitgaan van wat mensen niet kunnen, maar dat we deuren voor matches openzetten en dat we samen ondervinden wat er mogelijk is. We doorbreken patronen en focussen op kansrijkheid van mensen. We zorgen er ook voor dat ze zelf hun kwaliteiten gaan zien. Een voorwaarde hiervoor is het aangaan van een relatie met mensen, zodat je de persoon leert kennen en de mogelijkheden van deze persoon leert zien. Dit vereist het hebben van tijd, oprechte belangstelling en geduld. Je komt er gaandeweg achter wat voor iemand nodig is en wat er werkt. Het gaat om echt contact maken, doorvragen en zoeken naar kantelmomenten waar iemand gelukkiger van wordt of meer grip krijgt. Omdat we de weg kennen naar andere ondersteuning op de sociale kaart, kunnen we mensen ook doorverwijzen, als we signalen opvangen die naar andere disciplines wijzen. We staan daarbij continu open voor een match van wat er werkt voor iemand op iets wat zich aandient in een van de andere gebieden van ons werk.

Participatiewerker als medemens

In onze persoonsgerichte benadering gaat het uiteindelijk om wat de bewoners willen. Wie heeft er welke behoefte? Wie geeft er een signaal af? Wie klopt aan? Voor ons maakt het niet uit of iemand naar ons verwezen wordt, of uit eigen beweging bij ons komt. We denken niet in categorieën of doelgroepen. Dat is het startpunt. En dan proberen we zoveel mogelijk naast de bewoner te staan, wat voor rugzak met ervaringen uit het verleden die dan ook heeft. Wil de bewoner experimenteren, dan gaan we het proberen. Dat kan fout gaan of goed gaan. Dan leren we allebei wat. Vanuit het vertrekpunt van de persoonsgerichte benadering, hebben we verschillende methodieken en vormen van procesbegeleiding in ons achterhoofd en daaruit putten we als de situatie daarom vraagt.

We proberen daarbij toch vooral een medemens te zijn (vast aanspreekpunt of coach). Daardoor hoor je meer van de persoon en voel je meer wat er speelt. Aandacht geven en subtiele vragen stellen levert een beeld op van wat iemand zou willen. Of sterker nog: daardoor krijgt iemand zelf wat meer door wat hij of zij zou willen.

Vraaggericht werken begint letterlijk met het stellen van subtiele vragen en niet het wachten op vragen.

Vervolgens gaan we onderzoeken en wordt het misschien een activiteitengroep of een wijktafel. We houden dus niet krampachtig vast aan waar het heen zou moeten, maar laten het los en geven het initiatief de ruimte haar eigen weg te vinden. Als het nodig is zoeken we vervolgens een nieuwe richting.

Hoeder van een minigemeenschap

Kenmerkend voor het participatiewerk is dat het nooit af is en dat het complex is. Om het werk goed te kunnen doen, moeten we constant schakelen. We zijn duizendpoten op verschillende gebieden: strategie, organisatie, begeleiding, publiciteit, administratie, financieren, communicatie en groepsdynamiek. We hebben bovendien vele interacties met mensen op verschillende niveaus: deelnemers, vrijwilligers, beheerders, collega's. Binnen de buurtlocatie is het bepalen van grenzen als hoeder van de minigemeenschap een belangrijk aspect. Het principe van 'Zijn wie je bent', kan allerlei gedrag teweegbrengen. Als mensen willen blijven komen, dwingt het de groep om ook met elkaar regels af te spreken, niet formeel, maar bij elkaar grenzen aan durven geven. Soms is er een professional nodig om de dynamiek in de groep weer in balans te krijgen.

Naast de buurtlocatie hebben we een opdrachtgever, onze werkgever en de bewoners die allemaal hun prioriteiten en doelen kenbaar maken. En verder herkennen we tendensen, wat inhoudt dat we het signaleren wanneer er uit de buurt veel dezelfde vragen komen. Het participatiewerk behelst dus meer dan het alleen maar praktisch regelen van matches en het draaiend houden van een buurtlocatie, de activiteiten en de netwerken. Het is als het ware een megafabriek van vele microprocessen en krachten waar uiteindelijk goed participatiewerk uit voortvloeit, afgestemd op de context van de buurt en de andere belanghebbenden.

Continuïteit voorop

Vrijwilligers komen aanvankelijk vaak zelf met een hulpvraag binnen. Door de training en begeleiding die ze krijgen, aangevuld met opgedane ervaringen, maken ze een groei door tot vrijwilligers die anderen weer ondersteunen. Hierdoor is goede begeleiding van vrijwilligers niet alleen gunstig voor de ondersteuning van mensen met een hulpvraag, maar helpt het ook de vrijwilliger zelf verder. Ook is het zo dat je als professional op zoek bent naar aanknopingspunten bij mensen met een hulpvraag. Je wilt ze laten opbloeien en ze, als ze dat willen, stimuleren om zelf door te groeien als vrijwilliger.

In het maken en begeleiden van matches tussen vrijwilligers en bewoners is het onze taak om de verbindingen duurzaam te maken. Dat vereist een investering, omdat zelfs een match voor een boodschappenhulp niet in één dag geregeld is. Daar gaat een aantal aftastende gesprekken aan vooraf, met zowel de bewoner met een hulpvraag als vrijwilligers die mogelijk kunnen worden gematcht. Daarin zien zowel wij als de betrokkenen de kansen voor duurzame verbinding langzaam duidelijk worden. Ook dit zijn in de praktijk allemaal kleine miniprocesjes, van het begeleiden van vrijwilligers tot het zien van waarde aan beide kanten. En dan nog steeds moeten we overal op voorbereid zijn, bijvoorbeeld wat te doen wanneer een maatje en de continuïteit toch wegvalt.

3.5 Koppeling met de ambachtelijkheid van participatiewerk

Marcel Spierts beschrijft in zijn boek 'De stille krachten van de verzorgingsstaat' de ambachtelijkheid van sociaal-culturele professionals – waaronder participatieprofessionals – in vier hoofdkenmerken: 'belichaming', 'inbedding', 'ervaringskennis' en 'improvisatie en experiment' (Spierts, 2014, H 7). Deze kenmerken zijn sterk terug te vinden in de aspecten van ons werk die er voor ons uit springen en in de vorige paragraaf beschreven zijn.

Het kenmerk 'belichaming' raakt aan het door ons genoemde fingerspitzengefühl. Er zit een sterke zintuigelijke en lichamelijke dimensie in ons werk. Een van ons zei: "Soms zet ik mijn zintuigen bewust extra open, als ik mijn vingers ergens niet achter krijg." Daarin speelt zowel de mimiek als de lichaamstaal van anderen een rol in het aanvoelen wat er precies speelt in een situatie. We kunnen het ook 'uitzetten', wat belangrijk is om dingen ook los te kunnen laten: "Ik heb ook geleerd het af te sluiten". Daarnaast, en niet onbelangrijk, is onze eigen lichaamshouding en mimiek natuurlijk ook aanwezig, met alle effecten op anderen. Als je belichaming zo bekijkt, is elk van ons zijn eigen instrument in het participatiewerk, zoals het door een van ons geformuleerd werd en ook letterlijk in het boek van Spierts staat (2014, p. 242).

Bij het tweede kenmerk 'inbedding' staat het diepgaand contact met de deelnemers en de context centraal. Dit is goed te koppelen aan wat wij zeggen over hoe we ons

opstellen als medemens en het aangaan van een nauwe relatie met mensen. Dat gaat op het tempo dat past bij de deelnemer(s): “Ik liet haar in het begin met rust, maar toonde wel belangstelling. Hierdoor kwam ze steeds meer los, werd me haar situatie steeds duidelijker en nam ze me steeds meer in vertrouwen.” Op die manier krijgen we een compleet beeld van de situatie van een bewoner of een groep. Van daaruit handelen we. Dan houdt de nabijheid niet op, want behoeften, motieven en vragen van deelnemers en groepen veranderen mee. Zoals gezegd vereist dit tijd, oprechte belangstelling en geduld. En onze, van nature, aanwezige nieuwsgierigheid naar mensen en groepen met al hun beweegredenen is in dit alles cruciaal. Wat opvalt is onze focus op het zien van trends, het opvangen van signalen en dat kanaliseren tot passende vervolgacties.

In het derde kenmerk ‘ervaringskennis’ komen volgens Spierts belichaming en inbedding samen in intuïtie en metaforen om die intuïtie te verwoorden. Tijdens ons werkende leven zijn we in een groot aantal, uiteenlopende situaties geweest waarin we ons zelf als instrument (belichaming) hebben ingezet in een nauwe relatie met deelnemers (inbedding). De continue reflectie daarop heeft geleid tot ervaringskennis die niet zomaar valt uit te leggen en vaak wordt gekoppeld aan intuïtie. Maar dat is dus veel meer dan een gevoel: “In intuïtie komt het gaandeweg opgebouwde vermogen tot uitdrukking om patronen in het materiaal [de deelnemers] en de situatie te zien en vooral te herkennen.” (Spierts, 2014, p. 245). Een van ons zei daarover: “Ik heb voor mijn intuïtie geen opleiding

gehad”, maar ook: “Ik heb al jaren een boekje waarin ik dingen opschrijf die ik tegenkom in mijn werk en daar grijp ik regelmatig naar terug.”

Met dit boek geven we woorden aan ons vermogen om in een zich voortdurend ontwikkelende situatie een combinatie van patronen te zien en daarnaar te handelen. Dat lukt duidelijk niet in enkele pagina’s, maar om onze ervaringskennis toch te verhelderen, gebruiken we ook vaak metaforen: we zijn hoeder van een minigemeenschap, we zijn duizendpoten, we vormen het cement in de buurt, we werken in een megafabriek met allerlei microprocessen die elkaar beïnvloeden, mensen zijn soms te vergelijken met een tulpenbol; er kan iets heel moois en krachtigs in zitten, maar het vraagt om aarde, zon en water.

Het vierde kenmerk dat Spierts noemt, ‘improvisatie en experiment’, hoort bij het idee dat de sociale dynamiek in bijna elke werksituatie uit een unieke combinatie van mensen voortkomt. Als participatiewerkers beschikken we dan ook “slechts over geringe diagnostische mogelijkheden bij het vaststellen welke enscenering bij welke groep of situatie past” (Spierts, 2014, p. 248). We nemen dus telkens kleine experimentele stapjes en stellen dan vervolgens onze acties bij door reflecties op wat we zien gebeuren. In de vorige paragraaf kwam dat al duidelijk aan de orde bij het niet van tevoren vaststellen waar een deelnemer of een situatie zich heen zou moeten ontwikkelen. Het gaat meer om een begeleid uitproberen en samen weer bijsturen. Soms improviseren we wat meer met een hele andere aanpak: “Na een aantal mislukte pogingen om een

bewoonster te stimuleren om aan activiteiten mee te doen heb ik voorgesteld om één keer per week een verhaal over haar eigen leven te schrijven en dat samen te bespreken. Haar verhaal dus, in eigen woorden over haar jeugd, moeder, familie, verslaving.” Hier gaat het niet om zomaar wat aanmodderen, zoals een van ons duidelijk maakte: “Daarbij heb ik alle methodieken voor procesbegeleiding in mijn achterhoofd en daar put ik uit als het nodig is.”

We zijn het eens met Spierts dat we methodieken beter leren te gebruiken wanneer het ons voor problemen stelt. “Door ermee te improviseren, door het op een andere manier te gebruiken, door risico’s te nemen, leren we iets van de onvolmaaktheid ervan.” (Spierts, 2014, p. 248). Daarbij speelt ook dat we soms onbewust bekwaam zijn geworden in het gebruik en combineren van methodieken. Een van ons reageerde op een grapje van een collega over dat ze ‘soms maar wat doet’ met: ‘Ik denk dat je alle methodieken inmiddels zo goed beheerst, dat je zelf niet meer doorhebt dat je ze toepast.’

De vier hoofdkenmerken van ons werk laten zien dat het mensenwerk en maatwerk is, waarin we zelf ook een belangrijk instrument zijn. Ons handelen heeft een intuïtief karakter en kenmerkt zich door experiment en improvisatie, gebaseerd op ervaringen en met bestaande gereedschappen. In elke beslissing over een volgende stap in ons concrete handelen gaat het om het in enkele seconden laten passeren van eerdere handelingen en ervaringen in vergelijkbare situaties. Deze manier van werken staat de zichtbaarheid, waardering, erkenning en

ontwikkeling, en daarmee ook het belang van het participatiewerk deels in de weg. Met dit boek hopen we daar een antwoord op te formuleren. In het volgende hoofdstuk bespreken we vijf aandachtsgebieden die hierbij een rol spelen.

4 PARTICIPATIEWERK IN DE TOEKOMST: VIJF AANDACHTSGEBIEDEN

IN DIT HOOFDSTUK BESPREKEN WE VIJF AANDACHTSGEBIEDEN WAAROP STAPPEN NODIG ZIJN OM DE ZICHTBAARHEID EN WAARDE VAN HET PARTICIPATIEWERK VOOR DE SOCIALE EN MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE VAN DE BEWONERS TE VERDUURZAMEN EN TE VERGROTEN. HET GAAT OM 1) VERBINDING VAN ONS WERK MET BELEIDSVORMING, 2) AFSTEMMING TUSSEN UITVOERINGSERVARING EN VERANTWOORDING, 3) GEZAMENLIJKE VISIEVORMING, 4) SAMENWERKING BINNEN EN OVER DE GRENZEN VAN DE SOCIALE BASIS EN 5) REFLECTIE EN KENNISONTWIKKELING.

4.1 Maatschappelijke tendensen agenderen in beleidsvorming

e hebben veel contact met bewoners en professionals, bijvoorbeeld door onze aanwezigheid op straat, in de buurtpunten en bij financiële inlopen. Via hun signalen herkennen we tendensen in de buurt of in een heel gebied. Deels kunnen we daar direct binnen ons werk mee aan de slag, denk aan diverse initiatieven die we hebben ontwikkeld in coronatijd, soms leidt het tot nieuw aanbod het jaar erop. Sommige tendensen agenderen we graag in beleidsvormingsprocessen voor de langere termijn. Drie van deze tendensen bespreken we hieronder.

Ten eerste creëren we de ruimte die we nodig hebben (binnen de kaders van de gebiedsplannen) om een activiteit met en voor bewoners te doen, als we lokaal van bewoners hetzelfde signaal krijgen over een bepaalde behoefte. Vrijwilligers en collega's geven daar ook vaak input voor. Deze activiteiten komen aan bod tijdens de rapportagemomenten met het stadsdeel. Daar bespreken we welke onverwachte groepen aandacht vragen, hoe we daarop handelen en waarom. Als participatiewerker heb je een vrije rol en ruimte nodig. Deze manier van werken sluit aan bij de opvatting die de gemeente Amsterdam als volgt beschrijft: *"De gemeente Amsterdam werkt vanuit de opgaven, kansen en signalen van een gebied. Dit doen we onder andere aan de hand van een gebiedscyclus. De cyclus bestaat uit vier stappen, die we samen doorlopen. Het omvat per gebied een gebiedsagenda (1 keer per 4 jaar),*

*gebiedsanalyse (1 keer per 4 jaar), een gebiedsplan (jaarlijks) en een gebiedsmonitor (jaarlijks 2 keer)."*¹

Ten tweede zijn participatiewerkers van waarde in het signaleren van maatschappelijke vraagstukken en mogelijke oplossingen. We signaleren bredere ontwikkelingen in een gebied, die we pas het jaar erop kunnen oppakken. Daartoe proberen we betrokken te zijn bij de totstandkoming van de gebiedsplannen. In de gesprekken daarover met ambtenaren en leidinggevendenden bespreken we wat we signaleren, wat onze acties zouden kunnen zijn en wat we daarmee denken te bereiken. Vaak zijn er bij bredere ontwikkelingen in een gebied meerdere partijen nodig om ze goed op te pakken. Soms is er in dit soort situaties geen passend beleid of budget voor nieuwe structurele activiteiten of grootschalige projecten, maar is er wel ruimte om iets nieuws als pilot te proberen en dat het jaar daarop op te schalen. De cyclus met gebiedsplannen en bijbehorende gebiedsgerichte uitwerking is relatief nieuw in de sociale basis, en als participatiewerkers willen wij onze betrokkenheid in deze cyclus optimaliseren.

Ten derde zien we als participatiewerkers de gevolgen van sociaal maatschappelijke vraagstukken terug bij bewoners en in de buurt. We hebben bijvoorbeeld als samenleving te maken met vergrijzing. Daarnaast wordt 'zelfredzaamheid' als een groot goed gezien in de ideeën over de participatiesamenleving. Ouderen worden in dat kader geacht langer thuis te blijven wonen en weerbaar

te zijn, maar dat levert schrijnende gevallen op. Ondertussen worden wij als participatiewerkers getraind in het omgaan met onder meer dementie en geven we onze kennis door aan vrijwilligers. De negatieve aspecten van het beleid gericht op langer thuis wonen, dreigen een groot sociaal vraagstuk te vormen. Hierover moeten we het met betrokken partijen hebben. Vanuit de uitvoering kunnen wij bijdragen aan het formuleren van oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Het aandachtsgebied dat we hier aanstippen gaat dus over het structureel betrekken van onze ervaringskennis in beleidsvorming, als het gaat om tendensen die we in ons werk tegenkomen en het gezamenlijk werken aan oplossingen. Als gesprekspartner willen wij graag direct en structureel betrokken zijn bij sturing op de middellange termijn van de gebiedsanalyses en -monitors. Als participatiewerkers hechten wij waarde aan een goede verbinding tussen de stedelijke kaders voor de sociale basis en de werkpraktijk. We vermoeden dat andere professionals in de sociale basis (zie Figuur 8 volgende pagina) hier ook behoefte aan hebben. Daar ligt nog een vraag onder over de manier waarop dat het beste vorm kan krijgen. Op basis van het traject waarin dit boek tot stand is gekomen, ligt voor de hand om daar kennisinstellingen bij te betrekken, omdat zij praktijkonderzoek doen naar tendensen in de stad. Samen kunnen we onze bevindingen uit praktijk en onderzoek combineren en bundelen. Ervaringskennis en onderzoek versterken elkaar.

¹ <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/stadsdelen/gebiedsgericht/gebiedscyclus/>

Figuur 8: Samenspel tussen de sociale basis en zwaardere vormen van zorg en ondersteuning (Gemeente Amsterdam, 2020).

4.2 Uitvoeringservaring en verantwoording op elkaar afstemmen

In de verantwoording en evaluatie van ons werk maken wij gebruik van kwantitatieve indicatoren, bijvoorbeeld het aantal aanbodgedreven activiteiten of gemaakte matches tussen bewoners.

Cijfers zijn het begin van het verhaal: hoe wij deze resultaten bereiken, en wat daar allemaal bij komt kijken vraagt om een kwalitatieve benadering. Het is belangrijk dat wij het verhaal bij de cijfers altijd kunnen vertellen, bijvoorbeeld in rapportagegespreken met opdrachtgevers. Het is onze professionele inzet die het verschil maakt. We investeren daarom graag in het creëren van meer inzicht in de werkprocessen, waarde en complexiteit van ons werk. Deze publicatie is daar een voorbeeld van.

Ter illustratie: Het succes van de uit de matches

voortvloeiende interacties tussen vrijwilligers en hulpontvangende buurtbewoners, staat of valt bij onze training en begeleiding. Onzichtbaar zijn de processen die aan een succesvolle match voorafgaan, die nodig zijn om die match te onderhouden en die starten als een match uit elkaar valt. Dus ook al doet de vrijwilliger heel veel en is zijn rol cruciaal, dan nog kost het ons een moeilijk in te schatten tijd aan begeleiding of vervangende hulp. Daar is geen gemiddelde voor te berekenen. De ene keer is een match tussen een vrijwilliger en bewoner van groot sociaal belang. Een andere keer is de verbinding meer functioneel. Betrokkenen om ons heen zien vaak de succesvolle vrijwilligersprojecten, zoals de cursus Nederlandse taal die we in hoofdstuk 2 noemden. Maar ze zien niet altijd dat er ook grenzen zijn aan vrijwillige inzet. Vrijwilligers bepalen bijvoorbeeld zelf hoe veel en hoe lang ze betrokken zijn, hebben hulp nodig bij problemen die ze

ondervinden, of vinden na verloop van tijd betaald werk. Het werk om een cursus op te zetten is ook grotendeels onzichtbaar, terwijl dat door de participatiewerker wordt geïnitieerd en begeleid. De waarde voor zowel de vrijwillige trainers als de deelnemers is moeilijk te kwantificeren.

Vaak hebben vrijwilligers een zekere ervaringsdeskundigheid opgebouwd op basis van hun situatie, die ze weer inzetten om zelf mensen in vergelijkbare situaties te begeleiden. Deze ervaringsdeskundigheid ontstaat niet vanzelf en daar spelen we regelmatig een ondersteunende rol in. De bijdrage van de ervaringsdeskundige is onderscheidend van die van professionals en andere vrijwilligers die deze ervaring niet hebben. De waarde van iemand met ervaringsdeskundigheid op een bepaald gebied is heel belangrijk en tegelijkertijd moeilijk in cijfers uit te drukken. Evenwel is het betrekken van bewoners met ervaringsdeskundigheid van onschatbaar belang, zo onderschrijft ook de gemeente Amsterdam in onderstaand citaat.

“De vrijwillige inzet koesteren, stimuleren en ondersteunen we. Want zonder vrijwillige inzet geen sociale basis. (...). Soms is die inzet terloops en incidenteel, soms gaat het om jarenlange structurele bijdragen aan een activiteit.” (Gemeente Amsterdam, 2020, p. 7)

Netwerken onderhouden met (in)formele organisaties binnen de sociale basis en organisaties die verbindingen hebben met de sociale basis, kost veel tijd. We zijn vaak aanjager van samenwerking of kennisdeling, maar er

gaat ook veel tijd zitten in het onderhouden van contacten. Buitenstaanders denken wel eens dat zaken vanzelf gaan als het netwerk er is, maar netwerken vragen aandacht, tijd en onderhoud. Ze zijn een belangrijke voorwaarde voor veel van ons werk in de andere gebieden.

Sinds corona hebben we veel nieuwe vrijwilligers verwelkomd die in een veerkrachtige situatie verkeren. Daarin merken we dat zij gemotiveerd zijn om iets voor de gemeenschap te doen. Dat is een nieuwe ontwikkeling. Het lijkt erop dat mensen zich meer bewust zijn (geworden) van de gemeenschap waar ze onderdeel van zijn. Opvallend in dit kader is dat zij vaak schrikken van de problemen die andere mensen in de buurt hebben. We ondersteunen deze nieuwe vrijwilligers bij het verwerken van die schrikreactie.

Het aandachtsgebied dat we hier belichten gaat over de benodigde duiding van de vaak kwantitatieve werkelijkheid op papier enerzijds en de kwalitatieve werkelijkheid van de dagelijks praktijk anderzijds. Veel van ons werk blijft onderbelicht omdat het niet in cijfers valt uit te drukken. Het aantal participatiewerkers is de afgelopen jaren verminderd, maar de uitdagingen in de wijk zijn er niet minder op geworden. Ook vrijwilligerswerk vraagt tijd en inspanning van professionals. Alleen zo kunnen vrijwilligers hun taken met plezier en waardering uitoefenen. Participatiewerk blijft nodig, ook al doen vrijwilligers het maximale dat ze kunnen.

4.3 Met betrokkenen een langetermijnvisie ontwikkelen

Om het participatiewerk goed uit te kunnen voeren, hecht het participatiewerk aan langetermijnvisies. Die zijn belangrijk voor het opzetten van goed lopende netwerken, locaties en activiteiten voor en met bewoners. In de huidige structuren gaan te veel kansen in ons werk verloren en worden bewoners in bepaalde buurten helemaal niet bereikt. Het is niet makkelijk om tot elementen voor een langetermijnvisie te komen, maar we noemen hieronder een aantal zaken die we fout zien gaan en waarop sterkere standpunten ontwikkeld moeten worden.

Doordat we voor projecten en activiteiten vaak in een financiële cyclus van een jaar werken, wordt het goed kunnen doen van het werk soms beperkt. Gedurende het jaar zijn we bezig met samenwerken met andere organisaties op de vier genoemde gebieden, daar waar het de buurt en haar bewoners ten goede komt. Aan het einde van het jaar, wanneer er weer nieuwe (periodieke) subsidies aangevraagd moeten worden, worden we weer elkaars concurrent. Hierdoor komt de samenwerking onder druk te staan en daarmee de meerwaarde ervan voor de buurt en de bewoners. Onze geloofwaardigheid naar betrokken bewoners wordt daardoor ook aangetast.

Het komt voor dat we op aangeven van gemeente of op gezamenlijk initiatief de buurt in gaan met een nieuw project, soms ook volgens een nieuwe werkwijze. We werken er dan hard aan om mensen te vinden en te

binden, om zodoende het project tot een succes te maken. Het gebeurt regelmatig dat een project na een jaar gestopt wordt omdat er geen geld meer voor kan worden vrijgemaakt of omdat er te makkelijk een nieuw project wordt verzonnen dat beter te past bij actuele thema's. Het lijkt dan alsof de bodem onder onze voeten weggetrokken wordt, als het gaat om de opgebouwde band met buurtbewoners die deelnamen of vrijwilliger waren.

Er is zeker een jaar nodig om je als participatiewerker in een buurt te vestigen en inzicht te krijgen in wat er speelt. Vaste gezichten zijn belangrijk. Niemand wist wie de participatiewerker was in de Transvaalbuurt, maar als je haar naam noemde, dan wist iedereen wie het was. Je bent een vertrouwd gezicht in de buurt en je hebt je contacten. Voor het behouden van verbinding met de buurt is het niet goed wanneer organisaties professionals vanwege financiële onzekerheid te vaak wisselen.

In de opdrachtverlening aan partijen zou meer afstemming tussen aanwezige partijen in een gebied wenselijk zijn. Er wordt wel eens zonder overleg gekozen voor een andere aanbieder dan Dynamo, terwijl Dynamo al in de wijk aanwezig is. De andere partijen zijn regelmatig ZZP'ers. Zij richten zich wat vaker op mensen die het in onze ogen minder nodig hebben. De groep waarvoor wij ons hard maken wordt dan onbedoeld uitgesloten in dit proces.

Bij bewonersinitiatieven die zich ontwikkelen tot buurtorganisatie lukt het niet altijd om daar als participatiewerk goed mee samen te werken, omdat je op een

bepaalde manier elkaars concurrent wordt. Dat komt niet ten goede aan de bewoners in de buurt. Wij zijn er voorstander van om samen met het stadsdeel en deze buurtorganisaties een gezamenlijk plan te maken voor afgestemde inzet in het gebied.

In deze publicatie en in ons werk vragen we aandacht voor een toekomstvisie op participatiewerk binnen de buurten en wijken van de stad. We hebben verschillende oorzaken genoemd van discontinuïteit en de negatieve consequenties die daar op de langere termijn uit volgen. Daarnaast vragen we aandacht voor de afstemming tussen lokaal actieve partijen rondom de opdrachtverlening. We denken tenslotte dat het goed zou zijn als er een terugkoppelingsmechanisme komt vanuit de professionals uit de sociale basis naar visievorming over het soort werk in de sociale basis en de organisatie daarvan. Vanuit onze professionaliteit willen we, ondanks ons drukke werk, graag met de gemeente meedenken over wat er de komende jaren nodig is.

4.4 Samenwerken binnen en over de grenzen van de sociale basis

In de samenwerking tussen professionals in - of in verbinding met de sociale basis kan er nog effectiever samengewerkt worden. Als participatiewerkers zijn wij voorstander van integraal werken. Iemand met schulden ondervindt vaak ook problemen wat betreft welzijn. Participatiewerkers kunnen betrokken worden in het verlichten van de ervaren druk bij mensen met schulden.

Hetzelfde geldt voor de zorg. We kennen ambulante begeleiders uit allerlei organisaties die zien dat de verbinding tussen zorg en welzijn goed werkt en de leefkwaliteit verbetert van de personen om wie het gaat. Een betere, soepelere samenwerking op uitvoeringsniveau zorgt direct voor betere ondersteuning aan mensen die dat nodig hebben.

Maar een goede samenwerking werkt ook op indirect niveau door. Op het moment dat verantwoordelijkheden en mogelijkheden onderling duidelijker zijn voor professionals binnen de verschillende disciplines, kunnen ze elkaar ook daadwerkelijk aan gaan vullen. Zodat professionals ontzorgd worden en kunnen focussen op de hulpverlening die bij hun expertise past. Welzijnsaspecten van het werk worden dan in goede samenspraak met ons naar ons geschoven. Elkaar op deze manier aanvullen is nog niet vanzelfsprekend en daar stoppen we veel energie in. Daarnaast komen mensen voor wie geen directe ondersteuning of hulp beschikbaar is vaak op een wachtlijst terecht, waardoor mensen in de tussentijd bij ons terecht komen.

We weten nog niet precies hoe de samenwerking met de leden van de buurtteams er in de verschillende gebieden uit gaat zien vanaf april 2021. We vermoeden wel dat participatiewerkers overal dicht op de buurtteams gepositioneerd worden.

De interpretatie van wat een participatiesamenleving zou kunnen zijn, is onder professionals van verschillende disciplines vaak afwijkend en kan een uitdaging vormen voor integraal werken. Moet iedereen meedoen volgens een bepaalde norm of mag iedereen meedoen met wat

hij kan? Als je ziek bent, val je bij de eerste benadering vaak tussen wal en schip en bij de tweede kun je leren leven met je beperkingen door een zinvolle rol in het leven te vinden. Bij het eerste ligt de focus op welke problemen iemand heeft en bij de tweede op de mogelijkheden. Wijkteams zijn er volgens ons in het verleden vaker op gericht geweest om hulp te bieden aan iedereen met (multi)problematiek die niet mee kan draaien zoals het hoort. Wij zijn vaak met dezelfde mensen bezig vanuit de overtuiging dat ze iets te bieden hebben en op een andere manier mee kunnen doen. Ook hier kunnen de opvattingen van buurtteamleden en die van de participatiewerkers elkaar aanvullen. We hopen daarom betrokken te worden bij de toekomstige overleggen en casussen van de buurtteams. Dit wordt gelukkig ook benoemd in het Werkkader Amsterdamse Buurteamorganisaties (versie 1 april 2020)². De komst van de nieuwe buurtteams in Amsterdam kunnen zo een kans zijn. Het vinden van manieren om elkaar te leren kennen en samen te werken zal uiteraard tijd nodig hebben.

Het centrale aandachtspunt hier gaat om het kennen van elkaars taakopvatting binnen de sociale basis en over de grenzen heen. Als we die goed op elkaar weten aan te sluiten, heeft dat direct en indirect voordelen voor de mensen om wie het gaat. Daar liggen deels al lijnen voor in de bestaande lokale netwerken die we kunnen versterken. Misschien is er een kennisnetwerk in de stad mogelijk waar thema's een plek kunnen vinden die

professionals binnen en buiten de sociale basis verbinden.

4.5 Gezamenlijk reflecteren en kennis ontwikkelen

Dit boek over ons participatiewerk en het verhelderen van de waarde van ons werk, kan ons helpen om het participatiewerk beter te positioneren als betrouwbare gesprekspartner in de aandachtsgebieden die we tot nu toe in de voorgaande paragrafen van dit hoofdstuk hebben genoemd. Het vijfde aandachtsgebied dat hier dan ook uit voortkomt is het met participatiewerkers (of vergelijkbare professionals met een andere naam) in Amsterdam reflecteren op ons werk, onze kennis bij elkaar brengen en onze plek in het sociale domein kenbaar maken.

We hebben in deze publicatie laten zien dat ons werk om 'mensenwerk' op maat gaat, met onszelf als belangrijk instrument. Als participatiewerkers bewegen we ons in een complex speelveld. Veel van ons handelen in de genoemde microprocessen heeft een intuïtief karakter. In elke beslissing over een volgende stap in ons concrete handelen gaat het om het snel bepalen wat nodig en passend is. In die snelle beslissingen voor elke handelingsstap in een zich ontvouwende situatie zijn (onderdelen van) verschillende methodieken verwerkt. Die methodieken hebben de meeste van ons

² <https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/zorgprofessionals/buurteams/uitleg-buurteams-amsterdam>

geïnternaliseerd, waardoor we het soms moeilijk uit te leggen is welke combinatie we hebben toegepast in een specifieke situatie.

De participatiewerkers met veel ervaring zijn dus deels onbewust bekwaam geworden in een multi-methodische aanpak. Nadelen daarvan zijn “dat het de zichtbaarheid, waardering, erkenning en ontwikkeling van de ambachtelijkheid van sociaal-culturele professionals in de weg kan staan” (Spierts, 2014, p. 249). In dit boek hebben we een start gemaakt met het reflecteren op en expliciteren van onze werkprocessen binnen en over de grenzen van de sociale basis. Er zijn nog verdere uitwerkingen mogelijk door op zoek te gaan naar bijvoorbeeld grondvormen van ons werk in de verschillende gebieden, het karakter van het multi-methodisch handelen en ‘de logica van het activeren’ (Zie bv Metz & Sonneveld, 2018; Sonneveld & Penninx, 2017; Spierts, 2014).

We willen de gesprekken zoals bij de totstandkoming van dit boek graag voortzetten en verbreden. Dat betekent bijvoorbeeld dat we laten zien dat we met elkaar verbonden willen zijn om elkaars individuele talenten kunnen gebruiken. Het betekent bijvoorbeeld ook ruimte maken om de hele wijk met elkaar te bekijken. Wat speelt er vanuit ons perspectief, vanuit het perspectief van bewoners en hoe denken andere betrokkenen over de wijk? Zodat we dan gezamenlijk op basis van (ervarings)kennis kunnen zeggen: we gaan dit jaar per buurt deze interventies en deze projecten inzetten. Dat doet de buurt en de bewoners opbloeien.

Belangrijke bronnen

Gemeente Amsterdam. (2020). *Samen vooruit – op weg naar een stevige sociale basis in Amsterdam: stedelijk kader 2020-2023*. Gemeente Amsterdam.
<https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/zorgprofessionals/sociale-basis/stedelijk-kader-samen-vooruit-2020-2023/>

Jager-Vreugdenhil, M. (2011). Spraakverwarring over participatie. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 20(1), 76.
<https://doi.org/10.18352/jsi.251>

Metz, J., & Sonneveld, J. (2018). *Methodisch werken in het jongerenwerk*. Hogeschool van Amsterdam - Youthspot.
<https://www.hva.nl/akmi/gedeelde-content/publicaties/publicaties-algemeen/youth-spot/2018/methodisch-werken-in-het-jongerenwerk.html>

Sonneveld, J., & Penninx, K. (2017). Methodisch werken met groepen. In M. Spierts, A. Sprinkhuizen, M. Scholte, M. Hoijtink, E. De Jonge, & L. Van Doorn (Eds.), *De brede basis van het sociaal werk*. Coutinho.

Spierts, M. (2014). *De stille krachten van de verzorgingsstaat - Geschiedenis en toekomst van sociaal-culturele professionals*. Van Gennep.

